

Krzysztof Kopiński

(Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland)

<https://orcid.org/0000-0002-4379-9217>

e-mail: kkop@umk.pl

Liliana Lewandowska

(Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland)

<https://orcid.org/0000-0001-7664-1654>

e-mail: liliana.lewandowska@umk.pl

Janusz Tandecki

(Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland)

<https://orcid.org/0000-0003-0484-5847>

e-mail: tandecki@umk.pl

Rozmowy gdańszczan o sprawach pruskich w Krakowie w 1531 r.

Conversations of Inhabitants of Gdańsk about Prussian Affairs in Kraków in 1531

ABSTRACT

At the beginning of February 1531, a delegation from Gdańsk arrived in Krakow. The inhabitants of Gdańsk met there with the most important dignitaries of the Kingdom: Grand Chancellor Krzysztof Szydłowiecki, Bishop of Krakow Piotr Tomicki and Bishop of Vilnius Jan of the Dukes of Lithuania – the illegitimate son of King Sigismund the Old. Among the matters discussed by the envoys during the talks there appeared the issue of breaking the Vistula embankments and their repair, monetary problems related to the conversion and functioning of new and old fines in Prussia, and the ratio of the Hungarian guilder to the Polish grosz. At that time, Gdańsk was also reluctant to introduce both new tax burdens and the existing ones (10-year excise tax). However, the envoys devoted most of their attention to maintaining the pledge of the Puck starosty on Gdańsk. The Gdańsk envoys explained this with their willingness to pay taxes to the treasury to the extent maintained so far. If the Puck starosty had been taken away from them, the income of the Gdańsk burghers would have been limited and they would not have been able to pay tribute in the current amount. Eventually, the inhabitants of Gdańsk managed to maintain the Puck starosty in Gdańsk for the next twenty years. The published source, located in the Gdańsk Recesses section of the State Archives in Gdańsk, is interesting for

PUBLICATION INFO				
				e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060
				
THE AUTHOR'S ADDRESS: Krzysztof Kopiński, the Institute of History and Archival Sciences of the Faculty of History of the Nicolaus Copernicus University in Toruń, 1 Bojarskiego Street, Toruń 87-100, Poland Liliana Lewandowska, the Nicolaus Copernicus University Library, 13 Gagarina Street, Toruń 87-100, Poland Janusz Tandecki, the Institute of History and Archival Sciences of the Faculty of History of the Nicolaus Copernicus University in Toruń, 1 Bojarskiego Street, Toruń 87-100, Poland				
SOURCE OF FUNDING: This publication was funded by the Ministry of Education and Science from the state budget under the „National Programme for the Development of the Humanities”. Project number: NPRH/DN/SN/507664/2021/11, project title: <i>Account books of medieval Toruń – source editions with codicological analysis</i> .				
SUBMITTED: 2023.12.09	ACCEPTED: 2024.05.16	PUBLISHED ONLINE: 2024.10.22		
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh		EDITORIAL COMMITTEE E-mail: reshistorica@umcs.pl	 Crossref 	
				

many reasons. First of all, one may learn from it how much the Kingdom's dignitaries knew about the Prussian affairs, especially those related to Gdańsk. Secondly, one may become acquainted with the ways of practicing politics and achieving specific goals both by representatives of Gdańsk and by officials and nobles of the Kingdom. The efficiency of the Gdańsk envoys in Krakow and their quick response to emerging problems, which can be observed in discussions with dignitaries of the Kingdom are worth emphasizing.

Key words: envoys from Gdańsk, Puck starosty, monetary problems Grand Chancellor Krzysztof Szydłowiecki, Bishop of Krakow Piotr Tomicki, Bishop of Vilnius Jan of the Dukes of Lithuania

STRESZCZENIE

W początkach lutego 1531 r. do Krakowa dotarło poselstwo gdańszczan, którzy spotkali się tam z najważniejszymi dostojnikami Królestwa: kanclerzem wielkim Krzysztofem Szydłowieckim, biskupem krakowskim Piotrem Tomickim i biskupem wileńskim Janem z Książąt Litewskich – nieślubnym synem króla Zygmunta Starego. Pośród spraw poruszanych przez wysłanników w czasie rozmów pojawiła się kwestia przzerwania wałów wiślanych i ich naprawy oraz problemy monetarne związane z przeliczeniem i funkcjonowaniem nowych i starych grzywien w Prusach, a także relacją guldena węgierskiego do groszy. Gdańsk niechętny był również w tym czasie wprowadzaniu zarówno nowych obciążeń podatkowych, jak i tym już istniejącym (10-letnia akcyza). Poselstwo najwięcej uwagi poświęcało jednak utrzymaniu zastawu starostwa puckiego przy Gdańsku. Posłowie gdańscy tłumaczyli to chęcią odprowadzania podatków do skarbu w dotychczasowym zakresie. Gdyby starostwo puckie zostało im zabrane, ograniczeniu uległyby przychody mieszczan gdańskich, którzy nie byłiby wówczas w stanie płacić danin w dotychczasowej wysokości. Ostatecznie gdańszczanie wynegocjowali pozostawienie starostwa puckiego przy Gdańsku na okres kolejnych dwudziestu lat.

Wydawane źródło, znajdujące się w dziale Recesów gdańskich w Archiwum Państwowym w Gdańsku, jest interesujące z wielu względów. Po pierwsze dowiadujemy się na jego podstawie, jak bardzo dostojnicy Królestwa byli zorientowani w sprawach pruskich, w tym szczególnie gdańskich. Po drugie poznajemy sposoby uprawiania polityki i realizowania określonych celów zarówno przez przedstawicieli Gdańska, jak i przez urzędników i możnych Królestwa. Na uwagę zasługuje również podkreślenie sprawności działania posłów gdańskich w Krakowie i szybkie reagowanie na pojawiające się problemy, możliwe do zaobserwowania nawet w bieżących dyskusjach z dostojnikami Królestwa.

Słowa kluczowe: poselstwo gdańskie, starostwo puckie, sprawy monetarne, kanclerz wielki Krzysztof Szydłowiecki, biskup krakowski Piotr Tomicki, biskup wileński Jan z Książąt Litewskich

Na początku lutego 1531 r. do Krakowa dotarło poselstwo gdańszczan. Jego zadania, określone w legacji, nie były łatwe do zrealizowania. Pod koniec grudnia 1530 r. Gdańsk wysłał na dwór duński poselstwo w sprawie statku załadowanego dla króla portugalskiego. Statek ten został zatrzymany w Danii. Na dworze polskim działania dyplomatyczne gdańszczan wzbudziły pewne zaniepokojenie, ponieważ pojawiły się oskarżenia, że Gdańsk będzie chciał przejść pod władzę cesarza. Poselstwo gdańszczan musiało wytłumaczyć się w Krakowie z tych działań i zostało następnie stosownie pouczone¹. Gdańszczanie spotkali się w Krakowie z najważniejszymi dostojnikami Królestwa: kanclerzem wielkim Krzysztofem Szydłowieckim, biskupem krakowskim Piotrem Tomickim i biskupem wileńskim Janem z Książąt Litewskich – nieślubnym synem króla Zygmunta Starego. Pośród spraw poruszanych przez wysłanników w czasie rozmów pojawiła się kwestia przerywania wałów wiślanych i ich naprawy oraz problemy monetarne związane z przeliczeniem i funkcjonowaniem nowych i starych grzywien w Prusach, a także relacją guldena węgierskiego do groszy². Gdańsk niechętny był również w tym czasie wprowadzaniu zarówno nowych obciążeń podatkowych, jak i tym już istniejącym (10-letnia akcyza)³. Poselstwo najwięcej uwagi poświęcało jednak utrzymaniu zastawu starostwa puckiego przy Gdańsku. Posłowie gdańscy tłumaczyli to chęcią odprowadzania podatków

¹ G. Lengnich, *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils, seit dem Jahr 1526 bis den Todt Königes Sigismundi I. Alles aus geschriebenen Nachrichten zusammengetragen und mit gehörigen Urkunden versehen*, Danzig 1722, [Bd. 1], s. 98–99.

² Vide: regest i tekst źródła w niniejszym artykule; cf. też *Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 2, (listopad 1530 – październik 1535), wyd. M. Biskup et al., Toruń 2010, s. 2, 20, pkt. 58–61, s. 30, 62, pkt. 79.

³ Cf. H. Samsonowicz, *Rola Gdańska w życiu stanowym Prus Królewskich i w życiu politycznym Rzeczypospolitej*, w: *Historia Gdańska*, t. 2, 1454–1655, red. E. Cieślak, Gdańsk 1982, s. 283; vide też regest i tekst źródła w niniejszym artykule.

do skarbu w dotychczasowym zakresie. Gdyby starostwo puckie zostało im zabrane, to ograniczeniu uległyby przychody mieszczan gdańskich, którzy nie byłoby w stanie płacić danin w dotychczasowej wysokości⁴. Przypomnijmy w tym miejscu, że w 1491 r. król Kazimierz Jagiellończyk zastawił gdańszczanom starostwo puckie. W rękach gdańszczan znajdowało się ono do 1545 r., ponieważ kolejni władcy polscy nie spłacali tego zastawu⁵. Być może aktywność poselstwa gdańskiego w zakresie Pucka w 1531 r. była spowodowana zakusami chętnych do wykupienia zastawu z rąk Gdańska. Ostatecznie gdańszczanie wynegocjowali pozostawienie starostwa puckiego przy Gdańsku na okres kolejnych dwudziestu lat⁶.

Wydawane źródło jest interesujące z wielu względów. Po pierwsze dowiadujemy się na jego podstawie, jak bardzo dostojnicy Królestwa byli zorientowani w sprawach pruskich, w tym szczególnie gdańskich. Po drugie poznajemy sposoby uprawiania polityki i realizowania określonych celów zarówno przez przedstawicieli Gdańska, jak i przez urzędników i możnych Królestwa. Na uwagę zasługuje również podkreślenie sprawności działania posłów gdańskich w Krakowie i szybkie reagowanie na pojawiające się problemy, możliwie do zaobserwowania nawet w bieżących dyskusjach z dostojnikami Królestwa.

Przy przygotowywaniu do druku poniższego przekazu źródłowego zastosowano metodę zgodną z praktyką wypracowaną już w *Aktach stanów Prus Królewskich* oraz kontynuowaną przy przygotowywaniu do druku tomów 1–4 *Protokołów Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*⁷. W tym miejscu pragniemy również skierować nasze podziękowania do p. prof. dr. hab. Ireneusza Mikołajczyka za konsultacje przy opracowywaniu tekstów łacińskich.

WYKAZ ZASTOSOWANYCH SKRÓTÓW

furstl. – Furstliche

Furstl. Durchl. – Furstliche Durchlaucht

⁴ Vide: regest i tekst źródła w niniejszym artykule.

⁵ W. Odyniec, *Starostwo puckie 1546–1678*, Gdańsk 1961, s. 52–53.

⁶ G. Lengnich, *op. cit.*, s. 98–99.

⁷ *Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 1–8, wyd. K. Górski, M. Biskup, I. Janosz-Biskupowa, Toruń–Warszawa 1955–1993; *Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 1, (1526 – połowa 1528), wyd. M. Biskup, B. Dybaś, J. Tandecki, Toruń 2001; t. 2, (lipiec 1528 – październik 1530), wyd. M. Biskup, B. Dybaś, J. Tandecki, Toruń 2005; t. 3, (listopad 1530 – październik 1535), wyd. M. Biskup et al., Toruń 2010; t. 4, (maj 1536 – wrzesień 1542), wyd. K. Kopiński, J. Tandecki, L. Lewandowska, Toruń 2017.

Gr. – Groschen
k. – karta
keys. – kaiserlich
Keys. Ma. – Kaiserliche Maiestatas
Ko. Ma. – Konigliche Maiestatas
ko. – koniglich
Ma. – Maiestas, Maiestat
Mr. – Mark
Mtas – Maiestas
por. – porównaj
S. – Seine
Schill. – Schilling
skr. – skreślenie
zob. – zobacz

*

REGEST

Dnia 9 lutego 1531 posłowie gdańscy stawili się u kanclerza wielkiego Krzysztofa Szydłowieckiego, by przedstawić mu swoją legację i liczne skargi, znane już od jakiegoś czasu królowi i uznawane powszechnie za krzywdzące wobec miasta Gdańska [1–2]. W odpowiedzi na przybycie rajców kanclerz wyraził życzliwość wobec miasta i zapewnił o swojej przychylności [3]. Stwierdził jednak, że liczne oskarżenia związane z rzekomą niewiernością Gdańska wobec króla i zwróceniem się do Jego Cesarskiej Mości budzą ogólne poruszenie i dobrze byłoby, gdyby miasto samo mogło zapewnić o własnej niewinności. Potwierdził, że informacje na ten temat dotarły do króla, choć ten nie dał im wiary i z wdzięcznością przyjął od rady zapewnienia o jej wierności [4–6]. Mimo to kanclerz zdystansował się od sprawy [7]. Następnie rajcy przedstawili ważne punkty poselstwa, z jakim przybyli i które wielokrotnie omawiali w obecności króla. Nawiazali do nowego podatku, jakim obłożeni zostali gdańscy mieszcianie ku ich szkodzie, a także do sprawy wyłączenia terenów puckich. Kanclerz Szydłowiecki uznał, że sprawę tę należy ponownie przedyskutować z królem i nakłonić go do ulżenia mieszczanom w zakresie finansów i utrzymania Pucka przy Gdańsku. Następnie rajcy dyskutowali o innych sprawach, prosząc kanclerza o przychylność. Ten zapewnił o swojej życzliwości i się oddalił [8–9]. W sobotę, 11 lutego 1531, kanclerz zawołał jednego z posłów, któremu przedstawił odpis pisma z oskarżeniem oraz poselstwo skierowane do króla Danii wraz z nazwiskami posłów [10]. Następnie z uwagi na spodziewany powrót biskupa krakowskiego rajcy wyjechali mu naprzeciw, udając się do Luborzycy. Przedłożono mu tam legację, dokonując przy tym szczegółowych wyjaśnień [11]. Podjęto

także długie dyskusje na bieżące tematy, na które biskup krakowski odpowiedział. Odpowiedź tę zamieszczono w recesie [12]. Zgodnie z jego opinią każda poruszana w dyskusji sprawa wymagała innego sposobu załatwienia, choć zawsze z uwzględnieniem dobra miasta Gdańska. Biskupowi wiadoma była sprawa niesłusznych oskarżeń. Wyraził on swoje zadowolenie z faktu, iż rajcy udali się do Piotrkowa do króla. Jednocześnie nie dowierzał, podobnie jak król, że Gdańsk mógłby się od niego odwrócić, zwłaszcza że czerpie z tego faktu wiele korzyści. Uznał, że jest to pomówienie [13]. Przedstawiciel rajców odpowiedział, że informacje te zostały na pewno zmyślane celem obciążenia miasta Gdańska [14]. Następnie nawiązano do sprawy Pawła Gottarda [15]. W dalszej kolejności biskup zwrócił uwagę na nowy podatek, który został jednakże ustalony przez radę, w obecności rajców Korony i Prus [16]. Przedstawiciel rajców przyznał, że jest tego świadomy, zwrócił jednak uwagę na uwarunkowania, w jakich miało to miejsce, naciski króla i wolę rady, by czynić wolę króla, co zdecydowanie wpłynęło na kontekst całej sytuacji. Stwierdził ponadto, że trzeba ufać, iż jest to dla dobra miasta [17]. Opinię na ten temat wypowiedział także biskup, który zwrócił uwagę na koszty, jakie król ponosi z tego tytułu dla dobra Prus i utrzymania pokoju. Wyraził jednak gotowość do podjęcia działań i pomocy dla Gdańska [18]. Następnie nawiązano ponownie do sprawy Pucka i różnych sposobów rozwiązania tej sytuacji [19]. Biskup przychylił się do zdania, że Gdańsk powinien zachować Puck do momentu, kiedy król sam nie zadecyduje o tym inaczej. Przedstawiciel rajców uznał z kolei, że należy zwrócić uwagę na dochody dla Gdańska, jeśli król zechce uwolnić Puck. Jednocześnie poparł ideę pozostawienia Pucka przy Gdańsku, wskazując na zbyt duże koszty z tytułu jego wyłączenia i konieczność skoncentrowania się np. na Żuławach, które generują coraz mniej kosztów [20]. Biskup zapewnił o chęci pomocy w tej sprawie. Na tym temat ten zakończono [21]. W dalszej kolejności nawiązano do innych spraw, w których to kanclerz wyraził gotowość swojego wstawiennictwa [22]. We wtorek, 14 lutego, biskup krakowski udał się do Krakowa [23]. Kolejnego dnia, 15 lutego, rajcy przybyli do biskupa wileńskiego i po zwyczajowym pozdrowieniu w imieniu rady poinformowali go o złożeniu królowi relacji na temat spornych punktów, prosząc o rady lub wstawiennictwo [24]. Biskup wileński, dziękując za przybycie, zapewnił o swojej przychylności, po czym nawiązał do tematu monety i przyczyn drożyzny [25–26]. W odpowiedzi rajcy przedstawili wyjaśnienia wraz ze wskazaniem szkód, jakie z tego tytułu powstają dla mieszkańców Gdańska, na co biskup wileński zwrócił uwagę na różne sposoby radzenia sobie z tym problemem na Litwie [27]. Poprosił on również, by sprawę wartości monety objaśnić królowi. Rajcy przyznali, że do tej pory radę kosztowało dużo trudu i czasu, by zapobiec ogólnym szkodom

w związku z różną wartością monety, ale nie przyniosło to spodziewanego efektu, a wręcz przeciwnie – doczekała się ona kolejnych zarzutów [27]. W odpowiedzi na to biskup wileński zapewnił, że wspomni o tym królowi. Na tym spotkanie zakończono [28]. W czwartek, dnia 16 lutego, rajcy udali się ponownie do biskupa krakowskiego, w którego obecności podjęli dyskusję o nowym podatku, Pucku i innych bieżących sprawach, które z uwagi na niewielki czas, jakim dysponowali, należało przełożyć na inny termin [29]. Następnie nawiązali do sprawy morderstwa, jakiego na pewnym chłopie dopuścił się Grzegorz Krewdener. Po wysłuchaniu oskarżonego, jego zapewnień o niewinności, a także zeznań świadków rajcy stwierdzili, że wydarzenia opisywane przez Krewdenera, w tym przebieg czynu oraz moment zajęcia jego majątku, różnią się od innych wypowiedzi i nie są zgodne z prawdą [30–33]. Biskup krakowski wyraził następnie przekonanie, że król niechętnie rozpatruje tego typu sprawy, ale jeśli podejmie jakieś decyzje, on wypełni tę wolę [34]. W dalszej kolejności nawiązał ponownie do nowych podatków i wyraził swoją przychylność, z kolei rajcy poprosili o wstawiennictwo w tej sprawie u króla [35–36]. Poruszono także kolejny raz sprawę Pucka i opinię, że powinien zostać przy Gdańsku. Rajcy także i tutaj zwrócili się o wstawiennictwo biskupa krakowskiego w rozmowach z królem [37–38]. W piątek, dnia 17 lutego, rajcy udali się do biskupa krakowskiego i rozmawiali m.in. o opłacie *de juramento consulari*, która pobierana jest również od nowo wybranych rajców [39]. W dyskusji ponownie powrócono do tematu Pucka, po czym nawiązano do komutacji [40–41]. W tym samym czasie biskup krakowski otrzymał spisany po niemiecku list od księcia, skierowany do Mikołaja Nipszyca, w którym przekazywano pozdrowienia dla wojewody krakowskiego, p. Karnowskiego i skarbnika. W treści listu wspomniano także o gdańszczanach, szkodach dla poddanych księcia w związku z funkcjonowaniem w Prusach monet o różnej wartości. Posłowie gdańscy zajęli stanowisko w tej sprawie, odpowiadając, że nie mają wiedzy, by Gdańsk sprzeciwiał się oficjalnemu ustawodawstwu w tej sprawie, i wyrażając zdziwienie z powodu nacisków. W ich przekonaniu jest to sprawa działań poszczególnych kupców i różnych obliczy handlu, a nie prawa [42–43]. W odpowiedzi na tę opinię biskup uznał, że w tej sprawie można się liczyć ze skargami, jak to było np. w przypadku Gdańska i handlu zbożem oraz innymi towarami w różnych cenach [44]. Następnie biskup wyraził przekonanie, że takie skargi są częste, rajcy zaś poprosili, by nie dawał on im wiary. Dalej nawiązano do kwestii proskrypcji. Biskup potwierdził z kolei, że książę prosił o listy proskrypcyjne i sam przekazał taki wykaz wojewodzie krakowskiemu [45–47]. Dnia 18 lutego rajcy otrzymali odpowiedź na swoją legację. Biskup krakowski odpowiedział w imieniu króla [48], a treści odpowiedzi dołączono do recesu w języku łacińskim [49–51].

Archiwum Państwowe w Gdańsku, Recesy gdańskie, sygn. 300, 29/10, k. 458–488v; karty puste: 458v, 469v, 479v, 481–484, 486v, 488v; k. 484v: Index recessus; na przygotowanych do edycji kartach znajdują się następujące filigrany: stylizowanej litery P zwieńczonej treflem (k. 459, 461, 463–465, 472, 474, 477, 480, 483, 485, 487), tarczy zwieńczonej koroną z krzyżem u dołu (k. 466, 469), okręgu zdobionego w środku (k. 479), podwójnego okręgu z rybą w środku (k. 484) – por. i zob. G. Lengnich, *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils, seit dem Jahr 1526 bis den Todt Königes Sigismundi I. Alles aus geschriebenen Nachrichten zusammengetragen und mit gehörigen Urkunden versehen*, Danzig 1722, [Bd. 1], s. 98–99.

* *

TEKST ŹRÓDŁA

[1] [k. 459] Am^a donnerstage, den IX^{den} Februar [9 II 1531] haben wir noch etzlich mael an gestaelter bethe und fleyse et eynen zutridt zu dem Crockysschen heren er Schidlowetzky^{b1} gegen den obendt erhalten und doselbst S. Gnaden unssere botschoft des mehren theils yo furderlich die wichtigsten puncta, als^c erstlich^d und furderlich von der delationen ader vormachung etc., das denne doselbst alles mit solcher heftigen beswhe- rung, wie befolen und vor der Ko. Ma. vorhyn^e durch uns angetragen waer, vorholet waert und angeczogen. Und sunderlichen mite eynfarende, das sich^f ouch die vormachunge, wie ich Jacobus gesteren tagen van S. Gnaden vornomen, noch vil breiter, dan^g wol eyn erbarer rath van Dantzig noch wuste awssbreitten thet, das yo ymmers eynem erbaren rathe als den auffrichtigen und getrewen smertzlich zu hertzen gehen muste, och^h kundeⁱ und weldeⁱ ihnen^j nicht mynder geburen, sunder zo ferre, als sie irer selbst eren und gutten geruchts (wie schuldig) acht haben wolden, sunder musten und wolden sich des auffshogeste, wie sie ymmers sulden ader ihnen auffferlegt werden^k, muchte vorandtwertten etc.

^a Na k. 458 tytuł: *Recess Anno 1531 von der Muntz*. K. 458v niezapisana. Na k. 459 powyżej dopisano inną ręką: *Recessus 1531 wegen der muntz* oraz w lewym górnym rogu: 1531.

^b Obok skr. *erhalten*.

^c Obok skr. *van der*. Powyżej skr. *erstli*.

^d Wyraz poprawiony.

^e Obok skr. *angetragen waer*.

^f Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^g Wyraz poprawiony.

^h Wyraz dopisany nad skr. *und*.

ⁱ⁻ⁱ Wyrazy nadpisane, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^j Obok skr. *ouch*.

^k Dalej skr. *muchten*.

[2] Es kunde auch eyn erbarer rath van D[antzig] sich nicht genugsam verwunderen, van wanne ihnen solch getichte heerflosse ader wher der unreyfe und unbesonnene mensch seyn^l mag, der sich selbst nicht entssehn ader gemessiget hot. Solche ungegrunte dinge, die in der menschen hertzen nye gestigen ouch nymande ye^m getrawmpt hott, awsszuschutzen und in ko. woldeⁿ oren [?], des er sich yo sulte anders bedocht und geschewet haben, zugissen nicht enthalten hat.

[3] Auff solche und dergleichen rede^o hot der herre canceler eynen umbesweiff gemacht, der vilfaltigen gunst, liebe und furderung, die S. Gnade stets gegen die stat getragen, auch der^p that nicht entkegen stehnde faer und widderwertigkeit erzeigt hett, [k. 459v] wo^q und als uns das ouch nicht vorborgen were, wolte och hynfurder derselbigen stat gonner und freunt seyn und ire besten wissen, who er kunde ader muchte, dan ihm und anderer heisen, als die am jungsten bey Ko. Ma. gewest were, in der gedochten stat vil ere und gutts widderfaren und noch als die Ko. Ma. van dannen awssgeczogen were, solche frequentie des volckes mit awssgeczogen^r und geritten, das er ouch glowben thurste, das sam^s awss eynem jederen hawsse eyner, die Ko. Ma. beleyttet hetten, also das S. Gnade der und anderer erbarkeit^t halben der stat sere geneigt were etc.

[4] Doruff wie S. Gnade geandtwerttet, was die gutte statt ader ire eynwonere in dem ader dergleichen sollen gethan, das hetten sie als die fromen und lawter zugethone^u lewte gerne gethon und wurden hynfurder eynsolchs und grossers, wo das in irer macht seyn muchte, gerne thuen und sich erstlich^v der Ko. Ma. als irem naturlichen erbheren undertheniglich und getrowlich nochfalgende [s] irer vorforderen fuss stappen vorhalten. Ouch^w nochmals seynen ko. rethen in allen dienstlichen gefallen vorhalten. Aber solche geswinde und ertichte vormachunge, die an ire ere und threw reichet were, ihn ymmers untreglich, ya sie sullens ouch^x, als die frommen billig vortrag haben und es kunde eyn erbarer

^l Obok skr. *muchte*.

^m Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu zgodnie ze znaczeniem.

ⁿ Wyraz poprawiony.

^o Obok kleks.

^p Obok skr. S.

^q Wyraz poprawiony.

^r W środku wyrazu kleks.

^s Wyraz poprawiony.

^t Wyraz poprawiony.

^u Wyraz poprawiony.

^v Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^w Wyraz poprawiony.

^x Dalej skr. *billig vortragen haben*.

rath leyden, ya es were auch ire gantz fleissige und instendige bethe, das der delator alle solche dinge^y, was er auff sie wuste ader mit grunden auff sie awssfuren muchte, in ire angesichte trug^z und^{aa} eynes erbaren raths sichere und ane zweyvel wolgegrunte^{ab} widderrede und unschult anho-rete, dan es kunde [k. 460] S. Ersamkeit ymmers bedencken, das solche swere und umbedochte vormachunge, die eynem erbaren rathe an ere gelymph und trew^{ac} reichen theten, gaer smertzlich zu hertzen gyngen und gehen musten, zu mole do wir als die geschickten alhie zur stete vorstanden hetten, das sich solche vormachunge breiter, dan men noch bisheer gewust hette^{ad}, wiewol alles^{ae} der ungrunde hielte.

[5] Hierauff hot S. Gnade sich weiter horen lossen und zustendigk geworden ist, das solche geruchte und mehren in vorgangenen tagen hie-heer an die Ko. Ma.^{af} incerto authore awssgeslossen und weiter awssdenk-kende, das die^{ag} von^{ah} Dantzic dornoch bestanden weren gewest, sich von Ko. Ma. under^{ai} andere^{aj} herschaft als under Keys. Ma. zubegebende hetten och derwegen etzliche schiffe mit getreyde geladen an S. Keys. Ma. zur etzlichen anzeigung^{ak} irer gemuthe und propensiter etc. gesandt, doruber hetten wir etzliche personen an Ko. Weisheit van Dennemarcken etzlichs schiffs halben^{al}, das S. Ko. Weisheit den van Dantzic angehalte-ne hat gesant, welcher botschafter 3^{am} ouch mit namen genandt weren, dovon 2 widdergekommen, aber der dritte were weiter an Ko. Ma. der obengeceigten sachen halben^{an} geczogen. Doneben wurde gesagt, das bey den van Toren etzliche alte keys. bryfe und freyheite, dovon bissher nymandt gewust, bey den van Toren in vorwarung gelegen hetten und^{ao}

^y Obok skr. *eyn*.

^z Na końcu wyrazu *kleks*.

^{aa} Dalej skr. *ins*.

^{ab} Dalej skr. *gegrunte*.

^{ac} Dalej skr. *gyngen*.

^{ad} Obok skr. *hielte*.

^{ae} Obok skr. *des*.

^{af} Obok skr. *geslo*.

^{ag} Obok skr. *stat*.

^{ah} Dalej przy każdym wersie do końca strony znak pisarski.

^{ai} Wyraz poprawiony.

^{aj} Obok na marginesie znak pisarski oraz dopisano inną ręką: (*Danzig sich wolle unter Kayserliche Ma. begeben*).

^{ak} Obok skr. *unssers*.

^{al} Obok skr. *in*.

^{am} Obok skr. *were*.

^{an} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Kayserliche briefe undt freyheiten in Thorn*.

^{ao} Obok skr. *le*.

noch legen sulten, derwegen die van Dantzig die gemelten van Toren ermanet hetten, dieselbigen in gutter vorwarung zu halten und das sie als der rath doselbst mit irer burgerschaft in fester eyngikeit stehen wolten etc., nicht wuste er eyngentlich, was solcher und dergleichen dinge (doruff er auch nicht grosse acht gehatt hett) geret weren. Es hette ader^{ap} die Ko. Ma. des gaer nichten geachtet, ya ouch gelochet und vor eythele [?] mehren geschetzt, dan Ko. Ma. were als die, die bestendigkeit seyner stat D[antzig] befunden hett were^{aq} [k. 460v] zu derselbigen eyner vil besseren zuvorsicht^{ar} und hoer, umbe sulte^{as} eynsulchs eynen erbaren rath nicht gross anfechten.

[6] Welches ko. bestendigen gemuts und starcker vortrawlicher zu vorsicht, als das Ko. Ma. solchen lossen getichten keynen glowben gegeben hett, wie erfrewet woren und dasselbige in stat eynes erbaren raths van D[anzig] mit hoger dangbarkeit uffgenommen, aber dennoch ane notturftige widderrede (dieweil wir gemerckt, das S. Grossmechtigkeit diesse swere dinge mit vorsatzte ville ichte dem delator zu gutte extenuirete und vorringerte) nicht gelossen, sprechende, noch dem die Ko. Ma. diessen ungrunden keynen glowben^{at}, das wir auch wol glowbeten^{au} zugestalt hett, wie kweme, denne das, das dennach die Ko. Ma. etzlichen seyner rethen in Prewssen befolgen hett, heymlich zu erspuren, wie sich dyss thuent hett und was hierane seyn muchte ader nicht, welchs dennoch sich dovor ansehen lysse, sam Ko. Ma. eyne etzliche^{av} beysorge awss solcher vormachung entpfangen hett etc.

[7] Dorauf hot S. Grossmechtigkeit kurtzer und schlechter worte geantwertet, das im^{aw} dovon nicht bewust were, wie ader ab diss^{ax} gescheen ader nicht. Do es aber gescheen were, so were es villeichte in den tagen gescheen, als er zu Pozen in der vorhandelunge, die doselbst zwisschen den gesanten der zweyer koninge von Hungern^{ay} furgenommen ist, gewest were. Und hiemit hot sich S. Gnade van diesser sachen absolviret und abgeryfen.

^{ap} Wyraz poprawiony.

^{aq} Wyraz powtórzony na następnej stronie, dalej skr. *eyn*.

^{ar} Obok skr. *zu*.

^{as} Obok skr. *uns*.

^{at} Obok nawias otwierający, jednak bez nawiasu kończącego.

^{au} Obok skr. *zust*.

^{av} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{aw} Wyraz nadpisany nad zamazaną literą, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ax} Wyraz poprawiony.

^{ay} Obok skr. *ge*.

[8] [k. 461] Noch solcher und dergleichen breiterer rede und andtwert haben wir weiter S. Gnaden etzliche andere wichtigsten puncte der befohlenen gewerbe, wie vor der Ko. Ma. ins lange vorczaelt repitieret und mit notturftiger beswerunge vorholet, als nemlich von der sweren^{az} last der^{ba} newen pension^{bb}, wie die die crefte des gemeynen seckels gentzlich ubertrette und awsscheppfte. Item^{bc} van dem Pawtzker Gebiethe² wie etzliche (zo men des gutten bericht erhalten dornoch bestanden weren, dosselbige van der stat, den doch dasselbige gebiete awss etzlichen wolvordienten ursachen und anmercklichem^{bd} bedencken zuhalten vorlygen were) awsszulossen, ader villeichte auch Ko. Ma. (wie men sagen thet) befohlen haben sulte dasselbige eynczulossen und wo deme also were, so kunde man abnemen, das eynsolchs mit der stat gelde, zo van der czeysse und newen pension^{be} nhu etzliche hoer heer gefallen were, gescheen wurde, welchs denne wol eynen vordriess und vorserunge der gemuthe der burger geberen kunde. Es wolde auch S. Gnade als der grossvorstendige herre bedencken, das do solche awsslossunge des gemelten gebieths, es were von Ko. Ma. ader sunst yemanden gescheen sulte, das eynsulchs der gendigen ko. vortrostung, die S. Ma. am jungsten zu Dantzig in gegenwertigkeit eyner grossen vorsamelunge gethon, nemlich, das sie^{bf} vor^{bg} stateynkunfte^{bh}, wo sie kunde ader muchte zuvormehren, geneigt were und nicht zu vorringern, das^{bi} denne in diessem fall nicht weynig geschien wurde, wie wir solchs alles und breiter der Ko. Ma. vorgelegt, und die stat in der gemelten tenuten zu behalten gebeten, und also auch S. Gnade mit allem fleisse angelanget und geberen wolte, diesser abgedochten sachen bey der Ko. Ma., der stat zu gutte eyn gnediger furderer seyn, domit sie der untreglichen last der newen pension entburdet [k. 461v] und in derselbigen tenuten Pawtzig^{bj} behalten^{bk} werden muechten, und also

^{az} Powyżej kleks.

^{ba} Obok na marginesie dopisano inną ręką: 2. *Newe pension*.

^{bb} Obok skr. *als d*.

^{bc} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Putzig*.

^{bd} Wyraz poprawiony.

^{be} Obok skr. *ire*.

^{bf} Obok znak pisarski w postaci pionowej kreski.

^{bg} Wyraz poprawiony.

^{bh} Obok klamra, za którą na marginesie dopisano inną ręką: *lon [?] insage der stadteinkunffte intercesion [?]*.

^{bi} Wyraz nadpisany nad skr. *wie*.

^{bj} Obok skr. *vo*.

^{bk} Wyraz poprawiony.

weiter haben wir auch generaliter^{bl} in^{bm} allen anderen artickelen unsser botschaft gethon und S. Gnaden hulfte angeruffen haben.

[9] Doruff sich S. Gnade jegen die stat in gemeyner forme der worte faste erbotten mit erczelung seyner gunst und woltat, die er der stat vormols bewyssen hett, sich weiter erbiethende in der abgedochten sachen und anderen artickelen unsser botschaft gerne das beste zuthuende etc., und hiemit hot sich S. Gnade absolvireten.

[10] Am sonnobende negst dornoch, den 11 Februar [11 II 1531] hot derselbige^{bn} crokissche herre mith Jacobum, zo er mich gehnde awss der kyrchen ansichtig wurden, zu sich geruffen und befohlen, nicht weg zugehnde^{bo}, sunder im zupfolgende. Und zo ich hynauff zu S. Gnaden gefolget, hot^{bp} mir dieselbige^{bq} eyne^{br} etzliche capey [?] van eyner polnischen handt, dorinne keyn name, under sich geczeyget und furgelossen, in welchem die delatio enthalt waer, als erstlich van der bessendung, die an Ko. Weisheite van Dennemarcken gescheen, dorinne auch die namen der botschafter enthalten und mit namen ausgedruckt^{bs} woren.

[11] [k. 462] Als^{bt} men nhu etzliche nicht weynig tage der heren bischof van Crakaw³ widderkunft ken Crakaw gehoffet und wir auch des mit nicht cleynem vorlangen gewaertet hetten^{bu}, das sich doch van tage zu tage vorczogk^{bv}, und^{bw} nhu^{bx} S. Gnade auff den 14 Februar [14 II 1531], nemlich uff eynen dingstag in Cra[kau] kommen solte, byn ich Jacobus, S. Gnaden entkegen geczogen, 11 meylen van Crakaw in eyn etzlich S. Gnaden dorff Luborzydza^{by4} genant, und doselbst hab ich S. Gnaden die gantze unsser legation ad longum vorgelegt und ercleret, domit S. Gnade kommende in die stat, do sie ane zweyvel vil uberlouff van vilen haben wurde, unsser legation notturftigen bericht hett und uns dester bass furderlich in den sachen seyn muchte, und entlichen mich geczogen uff den

^{bl} Wyraz poprawiony.

^{bm} Obok skr. *all*.

^{bn} W środku wyrazu skr. *obgedocht*.

^{bo} Wyraz poprawiony.

^{bp} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Copia literam delationis* [?].

^{bq} Obok skr. *dori*.

^{br} Obok kleks.

^{bs} Wyraz poprawiony.

^{bt} Obok na marginesie dopisano: *13 Februar*. Pomiędzy cyfrą a wyrazem pionowa kreska.

^{bu} Obok skr. *und*.

^{bv} Obok skr. *do*.

^{bw} Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^{bx} Obok skr. *aber*.

^{by} Wyraz poprawiony.

schriftlichen begriff, zo durch mich noch Ko. Ma. befehel gemacht und dem heren grosscanceler uberreicht were.

[12] Auf solche gethone relation der gemelten artickel oder botschaft haben sich doselbst vil und lange reden begeben, und furderlich hot der herre bisschof erstlich geantworttet zu solcher forme der worte ader dergleichen.

[13] Ich hab gerne gesehen^{bz}, das ir zu mir hieheer, ere ich in die stat gefaren kommen seydt, hab auch gerne gehaert, das ir mich ewre sachen und botschaft berichtet habt, wie ich aber awss denselbigen^{ca} erczaelten artickelen^{cb} vorstande, so beyfnde ich, das etzliche van denselbigen [k. 462v] furderten die billigkeit, etzliche ouch Ko. Mildigkeit und Gnade, in welchen ich^{cc} gerne das beste thuen wil der stat D[antzig] zu gutte, wie ich ouch ye und allewege gerne gethon habe^{cd}, wie ir denne ins erste erczaelt habt van der delationis und ouch des besweret, als das euch eynsulchs ane schult uff[e]rlegt^{ce} wurde, und ist mir lieb, das ewer heren derwegen hieheer an Ko. Ma. gesant haben, dan es ist nicht weyniger. Es seynt solche dinge Ko. Ma. zu Piotrkaw angetragen, do ich auch gegenwertig gewest^{cf} byn und dasselbige mithe angehoert hab. Ich hab mich aber des vorwundert und aber keynen glawben dorczu stellen können, wie^{cg} ouch nicht Ko. Ma. selbst, dan ich hab nicht erfyn den können, wie das mogelich ader begreiflich seyn muchte, das sich die stat Dantzig van irem heren, dem Koninge zu Polen^{ch}, an andere herschaft wenden sulte. Dan^{ci} ich hab bey mir betrachtet, das die stat D[antzig] vil nutzes awss dem Reich van Polen hette^{cj} und auch mit grossen privilegien van den Konigen zu Polen begiftiget were, das sie alles vam Kaysser nicht haben wurde, solchs und dergleichen hab ich bey mir erwogen und nicht erfyn den können, das solche dinge awsssem grunde der waerheit herflossen, sunder des hot bey mir den scheyn gehabt, das es der delator mehr thete in odium civium veritas [?] dan ex rei veritate, und uff das er mehr glowben bey Ko. Ma. machete, thet sich auch der delator derwegen

bz Wyraz dopisany powyżej, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

ca Obok skr. *ber*.

cb Obok skr. *befynde*.

cc Wyraz poprawiony, dalej skr. *ge*.

cd Wyraz poprawiony.

ce Wyraz poprawiony.

cf Obok skr. *m*.

cg Obok skr. *ou*.

ch Dalej skr. *w*.

ci Wyraz poprawiony.

cj Wyrazy nadpisane, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

referiren uff etzliche zewge burgerlicher conditionis, die dovon bescheit und wissenschaft tragen sulten.

[14] [k. 463] Dorauff ich S. Gnade zur andtwort gegeben, das es in rechter worheit nymandt uff erden anderes nye^{ck} erfyn den sulte, in das dyss alles in eynes erbaren rath gemuthe gekommen, ouch nicht anderes dan lawter somnia [?] und ergent von eynem abgoner, der die stat und eynen erbaren radt daselbst mit ungnaden gerne belast wolde, erticht^{cl} were, dweyle sich aber der delator uff etzliche zewge, ^{cm}-die burgerlicher condition weren^{cm}, den van solchen dingen bewust seyn sulte, geczogen, so hob ich S. Gnade gebeten, das doch S. Gnade bey solchen burgeren, zo ferre sie bey der hant woren, spuren wolte, was inen hievon bewust were ader van wheme sie eynsulch hetten etc., das denne S. Gnade zuthuende gewilliget sprechende: Poterit hoc etc.^{cn} fieri.

[15] Von^{co} Pawel Gottardis sache vil gerett.

[16] Nach^{cp} solcher und dergleichen underredung ist S. Gnade uff den punct der newen pension gekommen, das diese dinge der newen pension weren in vorgangen tagen zu Dantzig mit reyfen und breitem rathe^{cq} alle der rethe zowol der Crone als der Lande^{cr} Prewssen ouch mit wol betrachter sachen und anderer umbestendigkeit gemacht beslossen und auffgerichtet, auch vorbryffet und vorsigelt. Wir van Dantzig (sprach S. Gnade) hetten ouch unseren willen dorczu gegeben, whoruff alles dieselbige pension also befestiget und zu langen tagen zustehen angenommen were, whorawss wir ermessen kunden, das swher were dojegen zuthuende, ader dasselbige auffczule sende.

[17] [k. 463v] Dorauff^{cs} ich S. Gnade geandtwerttet, das ich wal zulysse, das solche pension neben anderen dingen und ordenungen jenssmol zu Dantzig mit breitem rathe geschlossen were, es kunde^{ct} und welde sich aber S. Gnade erinnern, in was standes und bedrucke die stat D[antzig] dassmol gewesen. Item wie hart und unablesslych^{cu} die Ko. Ma. und

^{ck} Wyraz dopisany powyżej, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^{cl} Obok skr. *sse*.

^{cm-cm} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim. Następnie obok skr. *als*.

^{cn} Dopisano powyżej, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{co} Wyraz podkreślony.

^{cp} Obok na marginesie dopisano *pensio*.

^{cq} Obok skr. *ouch*.

^{cr} Obok skr. *prw*.

^{cs} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Seine pension 10 jahrige accise*.

^{ct} Obok skr. *sich aber*.

^{cu} Wyraz poprawiony.

seyne achtbare rethe auff solchen ewigen tribut^{cv} ^{cw}noch geschener vorwillung der 10 jerigen zeyssse^{-cw} gedrungen hette, und dweyle denne eyn erbaren rath, der dassmol newe gekoren, sampt irer fromen burgerschaft^{cx} der Ko. Ma. willen und bekeer in allem thuent gerne beqwemen theten, auch angemerckt, das sie van etzlichen heren die vortrostung gehabt, das nhu des stat nichtis anders noch bessers gerathen were, ouch nhu nicht wol anders seyn welde, sunder^{cy} muste sich dem ko. willen^{cz} uff dissmol beqwemen. Es kunde villeichte nochmols also gefallen, das wir des alles aws Ko. Mildigkeit Gnade entslagen wurden, auf eynsolchs hette eyn erbaren rath, als der dassmol newe und noch nicht gewust, was der stat eynkunfte geben, ader wie weidt sie reichen muchten, willende alle dinge zum gutten enden furen^{da} und Ko. Ma. zun [s] eren und gefallen leben, hetten solche last uff eyn gemeyne gutt, das doch dieselbige, wie men nhu befunde, nicht vormuchte zu tragen geladen. Es muchte die stat nhu ^{db}und zur zeidt^{-db}, dweyle sie dass^{dc} dritte theil der zeyssse zu hulffe hette, villeychte solche pension tragen, aber noch umbelauff der 10 jare wurde es keynes weges mogelich seyn etc., wie das also mith solchen und dergleichen breiteren worten geret.

[18] [k. 464] Dorauff der herre bisschof geandtwerttet utcumque. Es hette ouch die Ko. Ma. eynen treffenlichen czug umbe der stat willen dohyn^{dd} ins landt gethon und seyn Konnigreich ouch der Lant Ungern^{de}, dohyn och grosse acht zuhabende, woeren vorlossen euch zu rethende, das auch S. Ma. nicht weynig gekostet hette. Es muste ouch Ko. Ma. umbe unsern willen und gutten fryden dem Lande Prewssen zuvorhalten^{df} nicht cleyne burden tragen. Wie denn allen^{dg} wil ich dennach (sprach S. Gnade) ^{dh}ersamen heren bethe noch hierinne gerne das beste thuen, zo vil als mir mogelich seyn wirt. Dorumbe ich^{di} ouch und abermols geben habe.

¹⁶ ^{cv} Obok skr. *gedanke*.

^{cw-cw} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{cx} Obok skr. *und dw*.

^{cy} Obok skr. *sy*.

^{cz} Obok skr. *beque*.

^{da} Obok na marginesie wzdłuż czterech następnych wersów linia.

^{db-db} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^{dc} Wyraz poprawiony.

^{dd} Wyraz poprawiony.

^{de} Obok nawias otwierający, ale brak nawiasu zamykającego.

^{df} Obok skr. *v*.

^{dg} Obok skr. *Es*.

^{dh} Obok i dalej skr. *hierinne noch*.

^{di} Dalej skr. *och*.

[19] Was^{dj} aber Pawtzig⁵ betreffen thet, ist seyne ersame zustendig gewest, das etzliche nicht geringe lewte dornoch bestanden gewest, das Pawtzker Gebiethe awss den henden^{dk} eynes erbaren raths zulossen. Ouch S. Ma. nicht unannehmliche conditiones furgetragen und angeboten. Es hette sich aber S. Gnade in dem Ko. Ma. opponiret und nicht gerathen, das S. Ma. eynsulchs zulossen sulte, wie sie och nicht zugelossen hette. Er wolde sich ouch verssehen, das S. Ma. dasselbig gebiethe der stath wol lossen wurde biss also lange, das es S. Ma. selbst eynlossen^{dl} thete.

[20] Hierawss nemlich dem letzten worte, als das der herre bisschof sagete, das die stat Dantzig das Pawtzkere [k. 464v] wol behalten wurde, biss das es Ko. Ma. selbst eynlossete, haben ich weiter ursach gewonnen, von diessen dingen breiter zu reden, unde derhalben mich vornemen lassen, das eyn erbarer rath sich nicht vorssehen welde, das Ko. Ma. dasselbig gebiethe van der stat D[antzig] nemen wurd^{dm}, sunder vil mehr in allen gnaden^{dn}, der milden seyner^{do} zusage und gelobniss eyndechtig seyn, die S. Ko. Ma. zu Dantzig in starckerer vorsammlung der burger gethon, als das S. Ma. der stett eynkunfte, whor sie kunde vormehren und vorryngeren welle, do aber S. Ma. Pawtzke eynlossen welde und villeichte dasselbig mit der statgelde, als das awss der Dantzker czeyssse unde neuen pension zusammene getragen were, sulte^{dp} gescheen^{dq}, do doch dasselbig gebiethe etwan in alten joren awss sunderlichen anmerglichen respecten und ursachen der stath Dantzig als mit der hulffe gelde und blutte dasselbig gebiethe und andere gutter ethwan gewonnen underubert^{dr}. Und derwegen die stat des wal vordienet ist, kunde und muchte S. Gnade und zufurderst die Ko. Ma. erwegen und bedencken, das es mehr eyne gutte gestalt haben und van der burgerschaft sere ungutlick auffgenommen werden wurde. Dweyle dodurch der stat eynkunfte nicht alleine nicht gemehret, sunder auch geweynigert wurden und derhalben noch sulchen und dergleichen reden S. Gnade gebeten hab, wolte der stath

^{dj} Na marginesie dopisano: *Pawtczick*.

^{dk} Wyraz poprawiony.

^{dl} Na końcu wyrazu skr. *ne*.

^{dm} Wyraz znajduje się blisko szycia, pomiędzy stronami. Być może, że w tym miejscu na końcu wyrazu jest jeszcze jedna litera.

^{dn} Wyraz poprawiony.

^{do} Wyraz nadpisany, wstawiony do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{dp} Obok zbędnie dopisane: *ge*.

^{dq} Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim w miejscu skr. *eyngelasset werden*.

^{dr} Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

zu gutte dovor seyn, das das gedochte gebiethe^{ds} bey der stat bleyben. Ouch van der Ko. Ma. selbst noch zur czeit nicht awssgelosset^{dt} und der statt proventus vorweynigert wurden. Angemerckt und furderlich betrachtende, das das werder, doraws die stat das beste theil^{du} irer eynkunfte gehabt, van jore zu jore mehr und mehr abnympt und also die stat [k. 465] an iren eynkunften jerlichen abbruch ladt. Dorawss abzumessen, das die stat zuletzt ire phlicht der Ko. Ma. nicht wurde geben kommen.

[21] Hierauff hat S. Gnade geandtwerttet und sich erbotten, das beste hierinne zuthuende, wiewol er^{dv} betrachtete, das ouch Ko. Ma. sich nicht gerne seyn ins hereditatem swechen und den wegk der eynlassunge vorliessen wurde. Aber dennoch besliesslich gereth, wie sulten uns nicht besorgen. Er welte sich gentzlich vorssehen. Es wurde noch dosselbige gebiethe wol eyne czeit lang bey der stat bleyben und hiemit hot die rede von diessem punct eyn ende genommen.

[22] Auff die anderen puncte aber seynt auch in generaliter diesse und jenne reden und notturftige erclerunge gescheen, alles awss grunden des mitegegebenen beschles, derwegen S. Gnade seyne gutte furderung und hulffe vorheischen hatt.

[23] [k. 465v] Dingstage^{dw}, den 14 Februar [14 II 1531] ist der herre b[ischof]^{dx} van Cracau in diesselbige statte umbe dess sigers 2 ungeselich gekommen.

[24] Mithwochs^{dy}, den 15 Februarii [15 II 1531] seynt wir zu dem heren bisschofe van der Wille⁶ gegangen und doselbst noch geburlichem grusse in namen eynes erbaren raths gethan S. Gnaden^{dz} czuerkennen gegeben, wie wir etzliche puncta und artickel van wegen eynes gemeynen guts der Ko. Ma. in vorgangenen tagen angetragen thett und derwegen S. Gnade gebitten, das sie do auff solche artickele in ko. rathe in S. Gnaden bey wessen handel ader rathslag, dovor wir es achteten, gescheen kunde. So wollten wir S. Gnade van wegen eynes erbaren raths der stat Dantzig mit allen fleiss gebethen haben. Wollte der stat D[antzig] seyne gnedige furderung dermossen zu wenden, domit wir mit gnedigen vorhaft bescheiden an die jenigen, die uns gesant kommen und gelangen muchten.

^{ds} Obok skr. *ouch*.

^{dt} Obok skr. *wurde*.

^{du} Obok skr. *der*.

^{dv} Wyrz dopisany nad skr. *Sie*.

^{dw} Obok na marginesie dopisano: *Episcopus advenit*.

^{dx} Obok skr. *S. Gnade*.

^{dy} Obok na marginesie dopisano: *Apud episcopum Wilnensem*.

^{dz} Obok skr. *angelangt*.

[25] Dorauff uns S. Gnade^{ea} ertstlich gantz milde und gnedige dangsagung van wegen des angetragenen grusses gethan und folgende sich gantz gutlich erbotten, alles dasjenige, zo an S. Gnaden seyn wurde, eynem erbaren rathe und der stat D[antzig] zu gutte gerne thuen welde, des wir uns^{eb} hochlich bedancket mit geburlicher widder erbithunge dienstlichs gefallens, who eyn erbarer rath des S. Gnaden gelehsten kunde, sulte S. Gnade eynen erbaren rath allewege gutwillig erfynden.

[25] [k. 466] Noch^{ec} solcher rede und erbiethunge, hyn und heer gescheen, hot der herre bisschof van der Wille angefangen, von der muntz zu reden und sam mith beswher zuvorczelen die tewerung, die nhu in Prewssen gemerckt wurde, dan S. Gnade hette etzliche dinge zu Dantzic vor sich kouffen lassen und doran befunden, das alle dinge^{ed} thewerer^{ee} dan zuvorn gewest weren, fragende^{ef} und bogerende awss uns die ursach van wanne^{eg} [s] eynsolchs heer kweme etc.

[26] Auff solche des heren bisschofes van der Wille froge haben wir S. Gnaden etzliche erclerung des muntzwerckes awss was grunden, die geschlossen und gebawet. Ouch^{eh} wie der graet erhoget, was schaden ya biss in das 4de^{ei} theil der suben eynes yedern mannes dorawss entstanden were und noch thegelich lieffe zu grossem schaden alle der eynwoner des landes mit breyterer^{ej} erclerung ad oculum. Also das S. Gnade erfandt und zustendig waer, das es mit schaden angefangen und eyngefuert were, und doneben gesagt, wie men in Littawen die muntz ouch hette voranderen wollen, aber er hette doreyn nicht wellen consentiren, whorumbe es auch bey dem alten gebleben were und noch stunde.

[27] Weiter thet sich S. Gnade doselbst erbithen, das sie diesse sach unde erclerung der muntz (die sie gerne gehaert hette) an die Ko. Ma. tragen^{ek} wolte etc. Noch dem wir aber nicht der ursachen an S. Gnade getreten, so haben wir nicht bogeret, das S. Gnade eynsolchs [k. 466v] welte ader sulte, dan es were nicht eynes erberen raths meynunge, sich weiter dorinne zu bemuhen. Es hette eyn erbarer rath^{el}, wie das S. Gnaden

^{ea} Obok skr. *mit*.

^{eb} Obok skr. *mit geburlich*.

^{ec} Obok na marginesie dopisano: *Muntze*.

^{ed} Wyrazy *das alle dinge* powtórzone.

^{ee} Obok skr. *weren*.

^{ef} Obok skr. *aw*.

^{eg} Wyraz poprawiony.

^{eh} Dalej skr. *was sch*.

^{ei} Cyfra dopisana w miejscu skr. *dritte*.

^{ej} Wyraz poprawiony.

^{ek} Wyraz poprawiony.

^{el} Obok nawias otwierający, brak jednak nawiasu zamykającego.

^{em-em}eynes theils^{-em} unvorborgen^{en}, vil muhe, reyssen und unkoste umbe der sachen willen undergangen und angewandt, solchen grossen gemeynen schaden zuvorhueten. Es hette aber nicht gehulffen^{eo}, ya es wurde ouch van den abgonneren contrarie gedewtet, als sulte eyner erbarer rath und die stat D[antzig] noch irem eygenen nutze derwegen bestanden seyn gewest. Ab wier aber dorinne gemeynen schaden ader frommen gesucht haben, das ist nhu wal am tage und eyner jeder thut das bey sich grafflich wal fulen.

[28] Hieruff hat S. Gnade geandtwerttet, noch deme wir das nicht begereten, das er des in unserm namen bey Ko. Ma. gedencken sulte, so wolte er^{ep} sich des ouch wol halten. Wolte aber dennach eygenes bewemens wal dorauff kommen, und diss thuent des gemeynen schadens und eyngefuerter thewerunge notturftiglich besweren. Das wir denne also geschehen lissen und domit eynen abscheit nommen.

[29] [k. 467] Donnerstages, den 16 Februar [16 II 1531] noch der moltzeit haben wir eynen sunderlichen zutridt zu dem heren bisschofe van Crakow erhalten, do wir denne unsser legation S. Gnaden (dweyle dieselbige nicht gegenwertig waer, als wir die dinge vor der Ko. Ma. angetragen) erczelet, und beyde van der newen pensionen als^{eq} ouch van der tenuten Pawtzig, und anderen wichtigsten puncten ins lange und vil hyn und heer gerett geandtwerttet und ercleret haben. Ouch in derselbigen underredung zo vil czeit zugebrocht, das wir in alle^{er} den puncten nicht haben konnen zum enden faren, sunder eyner theil derselbigen uff eyne andere zeith vorschryben muessen.

[30] Erstlich^{es}, noch dem wir notturftigen bescheit gehabt, das Gregorius Krewdener das ko. geleyte durch furderunge und zuthat des heren bisschofes van^{et} Crakaw erlanget, haben wir doselbst des mannes ungeschicklichkeit und sunst seyne bosse thatt des totslages und was dorczu gehorig zo seynde gemerckt erczelet. Und wie widder ihn premio quorundam testem examine debito bey ader van dem loci ordinario, dohyn alleyne solche sachen lawts und vormug eyner etzlichen bullen^{eu} absolutorien gehören procedieret were, und wie sich derselbige Gregorius

^{em-em} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{en} Obok skr. *muhe*.

^{eo} Wyraz poprawiony.

^{ep} Obok skr. *es*.

^{eq} Wyraz dopisany na marginesie, wstawiony do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^{er} Wyraz poprawiony.

^{es} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Gregorii Krewdeners geleyte*.

^{et} Obok skr. *der*.

^{eu} Wyraz poprawiony.

widder die gedochte bulle an den heren ertzbißschoff gezogen etc. Item wie eyn erbar rath^{ev} als die rechten patronen der pffarren zu Prawst⁷ noch ergangener declaratorien, dorinne der herre bisschof van der Coye⁸ den gemelten Gregorium irregularem declariret und eynen anderen zu presentierende, eynen erbar rath ermanet, ouch also gethan und eynen anderen presentieret^{ew} und [k. 467v] der herre bisschof denselbigen investiret und bestetiget hett omnibus servandis servatis. Und also awss solchen und dergleichen grunden alles dohyn gedrunge, das ihn das geleite revocieret wurde. Mit vorwendung der faer und anderen unraths, der dorawss entstehn muchte, zo der man^{ex} der doch sunst seynes bossen lobendes den pawern^{ey} ye und allewege hessig gewest were, wydderumbe in^{ez} des erslagenen frewndes ougen ader angesichte gehen sulle ader können. Es^{fa} weren nhu leyder diesse zeit das auch gutte priestere von allen nicht gleiche wol gelyden wurden etc.^{fb}

[31] Hierauff hot sich S. Gnade horen lassen, wie ihn Gregorius Krewdener berichtet hett, das er des totslages nicht schuldig, sunder er, sitzende in seynem behuff, van dem pawer uberfallen were und als er sich seyner yo doch nicht mit gewaldiger hant, sunder colluctando hette entslagen wellen, were eyn messer von unden, auff nicht kunde er Gregorius Krewdener wissen, wie in desselbigen pawers leib gekommen, das er nicht ere gewaer wurden were, biss er das blut gesehen hette. Wuste ouch nicht anderes dan das es des pawers eygen messer gewest were, nichtssdesteweyniger^{fc} wurde er vor den hanttetiger angezogen und aws seyner pffarre getriben und thurste nicht sicher dorinne^{fd} seyn. Ouch woren ihn seyne hab^{fe} genommen etc. Unde derwegen er die Ko. Ma. unden sicherheit angeruffen hett, die ihm auch die Ko. Ma. zugesagt hette.

[32] [k. 468] Auff eynsolchs haben wir S. Gnade berichtet, das es sich weit anders hette, dan wol derselbige Gregorius die sach sich zu gutte coloriret hette. Wie sich eyns theils awss der zewge, sunderlichen des probest van Sanct Albrecht deposition erfunde. Welcher probst geczewget hett, das derselbige Krewdener noch geschener thatt in seyn haws

^{ev} Obok skr. *noch*.

^{ew} Obok skr. *hett*.

^{ex} Obok skr. *w*.

^{ey} Obok skr. *hessig*.

^{ez} Obok skr. *jare*.

^{fa} Obok na marginesie klamra ciągnąca się do końca akapitu.

^{fb} Obok i dalej skr. *Wolte bey und also S. Gnade mith fleiss gebeten, dovor seyn walte, das solch geleyte*.

^{fc} Wyraz poprawiony.

^{fd} Wyraz poprawiony.

^{fe} Obok skr. *der*.

(do er des tages zu gaste gewest) ist kommen gelouffen mit eynem blutigen messer, sprechende diesse ader dergleichen worte, wie eyn bufe ihn hette uberfallen wellen, aber er hette ihn wal und tapffer van sich gewysen etc., hierawss kunde und muchte S. Gnade ermessen, ab derselbige Krewdener die worheit narriret hett ader nicht.

[33] Das ihn auch seyne gutter sulten genommen seyn, das kunte er ouch nicht probiren, sunder eyn erbar rath merckende^{ff}, das noch abscheide Gregorii K[rewdener] vil und mannichfaltig awss und eynlouff in derselbigen pffarren gescheen, besorgende sich das ethwa durch die lossen weyber ader andere etzliche dinge muchten awssgetragen werden, hot eyn erbe das alles zowol dem Krewdener, alz der pffarren zu gutte inventarieret und in gutte vorwarung gelegt, alles mit wissen das heren bisschofes van Lesslaw, das alles genantem Gregorio unvorhalten ist und wenne er dass seyne^{fg} durch imanden furderen wirt, sal es ihn unvorslossen gutlich folgen.

[34] Noch sulcher und dergleichen rede der doselbst vil geschogen [?], hot der herre bisschof gesagt, das Ko. Ma. ihn mith solchem geleite und sicherheit vorsehen hat und nicht gerne [k. 468v] solche ader dergleichen bryfe revocirete. Men hette dennoch der gestalt in eius continuatiam nicht procediren sollen, sunder erstlich^{fh} excommuniciren und dornoch weiter procediren prout jura et rei qualitas excissores^{fi}. Nichtssdesteweyniger was Ko. Ma. hierinne beduncken wurde zuthuende, das lysse er auch wol gescheen.

[35] Dornoch^{fj} ist S. Gnade auff die newe pension getretten, dovon zowol^{fk} van S. Gnaden als van uns hyn unde heer vil unde lange gerett. Und wir yo S. Gnade gebetten, das die Ko. Ma. auff die stat, als die in grossen schulden und anderer vilfaltiger burde^{fl} stunde, eyne gnedige achtung haben welte, domite sie der^{fm} newen pension, die der stat unreglich entlag seyn muchte, wie S. Gnade eynes erbaren raths meynunge und bethe awss den uberreichten unsseren schriften weiter wurde haben zu erfynden^{fn}.

^{ff} Obok skr. *vil*.

^{fg} Obok skr. *furderen*.

^{fh} Wyraz poprawiony, obok skr. *excommuniciren*.

^{fi} Wyraz poprawiony.

^{fj} Wyraz dopisany nad: *Dorich*. Obok na marginesie dopisano: *Pensio apud episcopum Cracoviensem*.

^{fk} Pierwsza część wyrazu poprawiona.

^{fl} Wyraz poprawiony.

^{fm} Dalej skr. *litera*.

^{fn} Obok dopisana litera: *A*.

[36] Auff alle^{fo} solche breitloufftige unsser rede und bitth hot S. Gnade nicht anders dan zu Luborzidta gethan, geandtwerttet mith den umbestendigkeiten, beswernissen und ouch vortrostung, als obengescreben stehet und zu Luborzidta gescheen ist.

[37] [k. 469] Es^{fp} hot ouch weiter S. Gnade auff den punct van der Pawtzker tenute gedocht, dorinne sich die statt bitten thett behalten zu werden und dorauff diessen bescheidt gegeben, wie ouch vorhyn zum theile beruret, das wiewol etzliche dornoch gestanden hetten. Es were aber S. Gnade dowidder gewest unde Ko. Ma. dovon abegehalten hette mit erclerunge, wie es sich oftmols zutrüge^{fq} und in solche^{fr} anslossungen^{fs} bogebe, das Ko. Ma. gutte und statliche conditiones vorgegeben und angeboten wurden, als fellunge in der howptsumme der inscriptionen ader dergleichen und solche dinge ader condition phlegen den^{ft} lewten angenehme zu seyn, dennach were er^{fu} sprach S. Gnade dovor gewest, das es die Ko. Ma. bissheer nicht zugelossen hette. Ouch dovor er es wol halten welde^{fv}, nicht zulossen^{fw} wurde, dorczu er gerne reden und mit dem besten helfen welde, das dieselbige tenuta bey der stat bleiben muchte.

[38] Alhier^{fx} in diessem actu haben wir auch van Gymnitz und was zu der commutation gehorig gewest, vil geredt und den heren bisschof gebeten, das S. Gnade das sie dyeselbige sach an die Ko. Ma. tragen welte, das S. Gnade ouch gewilliget waer.

[39] [k. 470] Freitages, den 17 Februarii [17 II 1531] seynt wir abermols zum heren bisschofe van Crake gegangen und doselbst noch etzliche puncte als van den 300 Mr. ouch^{fy} de juramento consulari vorhandelt und eynen jeden noch seyner gelegenheit beleytet und gebeten lawts des befehles, das S. Gnade dovor seyn wolte, das^{fz} eyner erbar rath der anfechtunge van dem heren bisschofe entslagen seyn. Ouch die jungen ratspersonen, zo^{ga} in den rath gekoren, den eidt dem rathe, als ko. stelle

^{fo} Wyraz poprawiony.

^{fp} Obok na marginesie dopisano: *Pawtczig*.

^{fq} Obok skr. *das*.

^{fr} Na końcu wyrazu skr. *r*.

^{fs} Wyraz poprawiony.

^{ft} Obok skr. *h*.

^{fu} Obok nawias otwierający, ale brak nawiasu zamykającego.

^{fv} Wyraz poprawiony.

^{fw} Obok skr. *welde*.

^{fx} Obok na marginesie dopisano: *Gymnitz apud episcopum Cracoviensem*.

^{fy} Dalej skr. *van*.

^{fz} Obok skr. *wir der*.

^{ga} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

und^{gb} anwalt representerende [?] thuen und glehsten muchten, dann diesse weysse ader ordenunge des ehds, wie in ko. statuten enthalten gebe, nicht weynig vorcleynunge des raths estimation nicht alleine beyder burgerschafft, sunder auch awsserhalb der stat eynbringen thett, wie ich Jacobus, zo ich des vorgangene jaer in Dennemarcken gewest, dasselbige gemerckt und befunden etc., dorinne alles S. Gnade seynen fleiss vorheischen.

[40] Item es hot ouch der herre bisschof doselbst zufelliglich gedacht van Pawtzig und derwegen gutte hoffnungen gegeben, das die statt bey demselbigen gebiete ader haltunge desselbigen wol bleiben muchten.

[41] [k. 470v] Item als wir bey dem heren bisschof in diessem actu^{gc} unde stunde gewest, hot S. Gnade der commutation und was wir derwegen gebeten hatten, Rex dicit se hoc bene intelligere etc.

[42] Item zur selbigen zeit, als wir also bey dem heren bisschoffe gewest, ist S. Gnaden eyne etzlicher brieff mit Fürstl. Durchl.^g eygener handt^{gd} in dewtsch^{ge}, an herrn Nicles Nyptzitz¹⁰ gescreben,, uberreicht wurden dem S. Gnade alde gelesen, dorinne erstlich enthalten diesser effect, das der Nyptzitz den crakosschen heren und woywodden, ouch herr^{gf} Carnowsski und den hern schatzmeister^{gg11} grussen sulte und Ko. Ma. ouch ihnen, denselbigen heren zuerkennen geben, wer die van Dantzic noch ymmers in die muntzhandelung ires^{gh} gefallens vort furen und seynne underthanen zu grossem schaden^{gi} und vorterbe lebten. Also das sie auch schyre enthlouffen musten, meldende weiter, das die van Dantzic den ungarischen^{gj} Gulden uff 60 Gr. der neuen bringen theten. Item das etzlich dornoch bestanden weren, das die grosse Mr. in eynnemunge der zynsser blybe, aber in kawffmenshendelen die cleyne Mr. gehalten werden sulte, das keyneswegen dienen welte, nemlich das zweyerley Mr. im lande seyn sulte. Hierumbe er die gemelten heren anruffen sulte, das sie die Ko. Ma. vormugen welden, die van Dantzic dohyn zu richten, das^{gk} sie van sulchem iren eygenen willen abstunden und nicht iren gefallens

^{gb} Obok skr. *ad.*

^{gc} Obok skr. *gewest.*

^{gd} Obok skr. *gescreben.*

^{ge} Obok skr. *gescreben.*

^{gf} Obok skr. *Tantzynsski und den.*

^{gg} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Herzog in Preussen beshwer wieder Dantzic von der muntze.*

^{gh} Wyraz poprawiony.

^{gi} Wyraz poprawiony.

^{gj} Wyraz nadpisany.

^{gk} Wyraz poprawiony.

widder die decrita [s] der muntz^{gl} seynen underthanen zuschaden vor-
tfuren etc.

[43] [k. 471] Dorauff wir geandtwerttet, des wir S. Furstl.^{gm} Gnade worte ader bryfe nicht straffen welden, aber dennach dweyle wir nicht wusten, das eyn erbar rath widder die decreta der muntz und Ko. Ma. mandat gethan, ouch sich nicht erfyn den sulte, das der ungarische Gulden vor^{gn} 60 Gr. gegeben ader genommen were. So geb uns dennach wunder, das auff uns ymmers also gedrunge und gescreben wurde. Es sulte ouch widder uns nicht awssgefuert werden, das^{go} eyn erbar rath ader die van Dantzig widder Ko. Ma. mandat, gethan hetten, das aber das golt bey dem kowffmanne in der ader solcher wurde gyngge, als eyn jeder im handel ader in den contracten bedingen kunde, das were nicht widder ko. mandat dan Ko. Ma. hette ymmers keyne satzung des goldes^{gp} gemacht. Es were auch eyn gemeyner louff in allen grossen emporiis und kouffstetten, das oftmals^{gq} eyner den Gulden anders ^{gr}-hoger und nyderer nheme^{gr}, dem der ander, wie das eyn jeder bedingen kunde, dorumbe ist nicht zu argnirende, das der Gulden diessen ader jennen werdt hab. Und derhalben, do men mundt desgleichen mit uns faren welde, were^{gs} nicht ursach vorhanden, widder uns zuclagende.

[44] Dorauff der herre bisschof geret und geandtwerttet: Es were denne, wie kunde, es kwemen dennach widder uns vil clagen der muntz halben, wie auch am jungsten zu etzliche heren und sunst des adels uber euch vil geclaget hetten, das sie, zo sie mit irem getreide und anderen gutteren zu euch ken Dantzig kwemen, vil beswher und schaden leyden musten, und das golt oder gelt anders entffangen, dan sie wol begeben kunden etc.

[45] [k. 471v] Dorauff wir S. Gnaden eynen kurtzen unde notturftigen^{gt} bericht gethon, das sich nymandt der muntz halben bey uns mit grunden zu besweren hette, dan eyn jeder, er were eynwoner ader frembder, der muste eynen Gr. vor Gr., eynen Schill. vor eyn Schill. etc. dem ko. mandate nachgeben und nemen, dorczu kunde und muchte eyn jeder das golt^{gu}

^{gl} Dalej skr. *leb*.

^{gm} Wyraz poprawiony.

^{gn} Obok skr. *XL*.

^{go} Obok skr. *wir*.

^{gp} Obok skr. *ges*.

^{gq} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{gr-gr} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim, dalej skr. *neme* oraz powtórzono wyraz: *nehme*.

^{gs} Obok skr. *in*.

^{gt} Dalej skr. *und*.

^{gu} Obok skr. *das golt*.

in der wirde begeben unde anig [s] werden, als er^{gv} es entpfangen hett, das nymandt anders er fynden ader awssfuren sulte. Whorawss^{gw} wolten wir^{gx} S. Gnaden und sunst eynen jedern zu erkennen geben, ab wir mith reden ader unreden in dem fal beschuldiget werden oder nicht. Und weiter haben wir uns vor S. Gnaden beswherlich horen^{gy} und vornemen lassen, das solche unde dergleichen dinge ofte und vil jegen und widder uns, yo doch hynder unsserem rucken gesagt und gescreben wurden. Das sich werdt anders hette, wie das S. Gnade nhu in dem fall befunde und nachmals befunden wurde. Bittende, das S. Gnade solchen delationibus keynen glowben geben wolde etc.

[46] Item^{gz} zur selbigen zeit haben wir auch van den proscripitem vil^{ha} geret^{hb}, als die, do Ko. Ma. durch etzliche ire gonnere und furderere oft-mols anlieffern und bethe anstellen^{hc}, theten, das sie widderumbe in die statt Dantzig kommen muchten etc., wie dan eyner, Jurge Kloke genant, dissmol zu Marienburg¹² wonhaftig gethon, der sich rumele [?] etzliche bryfe zu itzgedochter meynunge zu haben, derhalben wir S. Ersamkeit angefallen dovor zuseynde, das solche lewte, die man wol konte und^{hd} die in der stat Dantzig vil arges gestiffet hetten, nicht erhyelten solche libertet zu eyner vornewerung des forigen arges, das noch villeichte [k. 472] in allen hertzen der menschen nicht vorlosschen were, und do es eynem geburete, wurde es balte den anderen eynen trost geben^{he}, eynsolchs auch zu bekommende und zu erlangende. Und also wurde die Ko. Ma. des anlouffs^{hf} nymmer eyn ende haben^{hg}. Und die stat in ewiger unrue und faer der alten wunden bleiben.

[47] Dorauff S. Gnade geandtwerttet: Es were waer, das Furstl. Durchl. ^{hh} beyde zu Crakaw vorm jare, wie ouch nhu zu Piotrkaw¹³ faste und fleissige bethe vor die proscriptionem gethan und derwegen eyn gross registr derselbigen lewte uffgegeben und uberreicht hette, aber nicht^{hi}

^{gv} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *golt ein wider ausgeben mag, wie in es empfang.*

^{gw} Obok skr. *sse.*

^{gx} Wyraz poprawiony.

^{gy} Obok skr. *lass.*

^{gz} Obok na marginesie dopisano: *Proscripti.*

^{ha} Dalej skr. *de.*

^{hb} Obok skr. *n.*

^{hc} Obok na marginesie dopisano inną ręką: *Jorge Kloke.*

^{hd} Wyraz poprawiony.

^{he} Obok skr. *ouch.*

^{hf} Dalej skr. *S.*

^{hg} Wyraz dopisany niżej, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{hh} Wyraz poprawiony.

^{hi} Obok skr. *nicht.*

ihm, sunder dem crokisschen heren, dan ihm thete er gaer selden seyn sachen befehlen ader anslegen und yo nicht in diesser materie der proscriptionis. Es thette aber S. Furstl. Gnade noch vorm jore noch nhu zu Piotrkaw nichtis erhalten, dan Ko. Ma. were^{hj} in demfall eben umbe der ursachen willen, die ir furwendet bestendig gewest. Wolte auch nicht zweyveln, wurde hierinne bestendig seyn. Dorczu er reden und thuen wolde, zo vil in ihm seyn wurde. Ouch wuste er nicht, das Jurge Kloke ader sunst yemandt irkeyne solche bryfe erhalten hette. Und do er sie yo hette, zo muste er sie awss der andern canceleý erhalten haben.

[48] [k. 472v] Sabbato Carnisprivii, 18 Februar [18 II 1531] haben wir auff die angetragene punct und artickel der legation eyn andtwert erhalten, nemlich des morgendes auff ko. gemach Kursse Noge¹⁴ [s] geheissen, doselbst, zo wir furgefurdert, hot der herre bisschof von Crake im namen der Ko. Ma. der gestalt, wie folget geret und andtwert gegeben^{hk}.

[49] [k. 473] Responsum^{hl} Regium per reverendissimum dominum episcopum Cracouiensem nuntiis publicis Gedanensis super legatione eorundem sabbato Quinquagesime 18^{hm} Februarii [18 II 1531] datis in verbis vel saltem snia [?] sive effectu infrascriptis.

Sacra Mtas Regia ad ea que in adventu vestro nomine magistratus Gedanensis longo satis sermone coram Mte Sua retulistis ita vobis recidere dignatur.

Imprimis quod verbis magistratus questi estis illius animos graviter et acerbissime lesos esse. Idque ex hoc quod preter omnem culpam perfidie insimulatum sese apud illius Mtem intellexerit, quasi a debita predecessorum suorum et sua fide in Mtem Regiam fide degenerare et ad externa dominia in Mtis Regiae iniuriam ac ipsius nostre magistratus debiti prevaritationem descire seque transferre statuisset recensentes^{hn} maiorum suorum constantiam et studiorum in Reges Poloniae sinceritatem sil [?] ac offerentes, vos illorum nomine ad expiationem sufficientem coram aut ubicumque id oporteret faciendam etc. Verum quidem est, qui talia ad Mtem Suam non simplui tamen rumore, sed et scriptis^{ho-ho} ac relacionibus^{ho} amplioribus, quibusdam indiciis suffultis praelata^{hp} sunt

^{hj} Obok skr. b.

^{hk} Dalej dopisano: *Que responsa vide in fine huius recessus ibi*. Następnie 2/3 strony niezapisane.

^{hl} Wyżej, na górnym marginesie, dopisano: 1531.

^{hm} Cyfra dopisana nad skr. 15, wstawiona do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{hn} Wyraz poprawiony.

^{ho-ho} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{hp} Wcześniej kleks.

quomodo ipse magistratus certos nuntios suos, qui eciam Mti Sue ex nomine descripti sunt, ad Regem Danorum cum [k. 473v] misisset^{hq}, qui subinde ad Cesaream Mtem cum quibus autem illam datis, id adeo usque compertum non esset proficisci deberent, quod licet Mtas Sua parem curaverit tamen, quia res ista et nova et aliena visa est, saltem admirationem quandam Mti Sue adferebat. Verum ipsa Mtas Regia suorum^{hr} civium Gedanensis^{hs} in se et predecessores Suos Reges et Regnum^{hs} integritatem et constantiam compertam habens fidem adhibere noluit nec adhibet imo quemadmodum bonam semper fidelitatis ac integerrime devotionis fiduciam in se et regnum suum et pollicita sibi est et cognovit, ita et deinceps pollicebitur^{ht}.

Ipsum tamen magistratum predictam gratiose admonet et hortatur, ut et sibi et Regiae in se benignitatis affectui et gratiae conservande consulant, utque se in officio suo tam erga illius Mtem civesque suos, quam reliqua rei publicae administratione sollicita nuntiisque mittendis ac aliis in rebus ita^{hu} gerant uti bonos et constantes decet subditos, quo cuius ullam de^{hv} se sinistre optionis vel suspicionem probeant materiam nam huiusmodi peregrini et odiosi rumores, ut cum fidei puritate, atque debito parum consonant ita principis animo non possunt non esse ingrati, atque suspecti boni enim et fidi subditi est, non solum fidei sue, erga domini suum conservande studere, sed et sedulo curare seque gerere^{hw}, ut nullam prave suspicionem de se concipiendi occasionem prebeat. Quem omnia Mtas Sua magistratum illum pro illius dexteritate tamen atque illese observaturum sperat.

[k. 474] Quod autem attinet ad sacerdotem illum homicidam, de quo et illis facto Mtem Regiam informastis. Quomodo scilicet contra eum processum ac alis res gesta sit, quodque is multa palam inconsulte et temere iactet dicatque se perochiam [s] suam non nisi cum vita relicturnum petente, ut turbationem et maioris periculi vitanadi causa Mtas Regia rebus illis consulere ac salvum conductum^{hx} eidem concessum^{hx} revocare velit. Res enim ita se habet, quod ille idem sacerdos Piotrkouiam ad Regiam Mtem questum venit de iniuria sibi illata quodque rebus suis

^{hq} Wcześniej skr. *quibus mandatum id non adeo usque compertum esset*.

^{hr} Obok skr. *in se*.

^{hs-hs} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ht} Wyraz poprawiony.

^{hu} Wyraz nadpisany, wstawiony do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{hv} Wyraz poprawiony.

^{hw} Wyraz rozmazany.

^{hx-hx} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

omnibus spoliatus nec securus ibidem esset etc. Utcumque quia equum est, ut princeps unicuique ad se confugienti et de insecurity querenti de security provideat, voluit itaque Mtas Regia illi de salvoconductu prospicere,^{hy} ut sit securii at omni vi et violentione^{hy}. Hac tamen lege, ut idem unicuique de se querenti, in iure et iudicio suo respondere teneatur. Quum igitur hoc videntur esse iustum nec ulli aliquam offensam prebet, censet Mtas Regia ditem sacerdotem in salvo conductu suo conservandum et conservat. Illem vero, qui tandem potus serenissimam [?] contra patratorem latam ad eandem ecclesiam praesentatus est, se et possessionem sibi collatam, iure mediante tueatur.

De aggere vero illo, qui e regione Gneue¹⁵ et Nove Opidorum olim fuit et aquarem inundationem et dilatationem, quominus^{hz} ad accolarum incomoda evagarentur^{ia} prohibere solebat^{ia} nunc [k. 474v] ante tamen aliquot iam annos ruptus^{ib} alia quedam damna, nisi mature occursum, atque provisum foret minatur, eo quod aqua mundationem tempore extra verum alveum Vistularem expaciatur, alium alveum querens. Intermique verus alveus arena oppletur, petente, ut loca illa, per eos quos nominastis oculis subiiciantur, et subinde futuris incomodis, et defluitationem impedimentum, que inde in Regni et incolarum iacturam nasci possent prospiciatur. Annuit Mtas Regia gratam habens dominorum Gedanensem in rebus^{ic} publicis vigilantiam curabit Sua Mtas hanc provinciam domino Georgio de Baysen¹⁶ palatinus Marienburgensis et Ludouico de Mortangen¹⁷, ut petiistum de mandare. Qui visa primo oportuno tempore re et loco illo, eiusdem positionem et quod ibidem factum opus sit aliquando referent.

Accepit et deinde Mtas Regia ea, que de nova pensione proposita per vos sunt recensente illam civitati ac publicem viribus gravem et intolerabilem esse. Et quam tenues civitatis^{id} illius proventus sint, quamque multa onera publico eandem civitatem subire oporteat petente obinde, ut Mtas Sua eandem pensionem a civitate sua [k. 475] clementissime tollere illiusque conservationi necessarie consulere dignaretur. Non est magistratui Gedanensis et vobis incognitum, quia multa atque varia onera Mtas Regia pro Regni et dominiorum suorum tuitione administrationeque

^{hy-hy} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{hz} Obok skr. *euae*.

^{ia-ia} Wyrazy dopisane u dołu strony, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ib} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ic} Wyraz poprawiony.

^{id} Obok na marginesie dopisano: *Pensio*.

ferre cogatur. Nec hoc quidem vos latet, quod ipsa nova pensio et siliam [?], Gedani cum Mtas Sua ibidem cum curia^{ie} et consiliariis suis feliciter constitueretur maturis consiliis longaue^{if} omni tam Regni, quam terrarum illarum consiliariorum deliberatione et consensu singulis prius bene expensis et digestis certis eciam rationibus monentibus [?] edita primum et constituta deinde eciam debitis^{ig} munimentum firmata sunt. Unde^{ih} tanto minus Mti Sue (uti ipsi considerare potestis) licet aliquid carum rerum seu constitutionum citra omni Regni procerum scitum et voluntatem, immutare aut relaxare presertim quandoⁱⁱ ea omnia, tanta frequentia maturoque consilio sint introducta et approbata vos ergo et cives vestri^{ij} iuxta illa conclusa pro debito gerere non negligetis.

Ubi autem redditus civitatem illius studio et industria magistratus vel civium, citra Mtem Regie iacturam et civium suorum gravamen augeri poterint hoc Mti Sue Regiae non displicebit nec adversum erit. Nam quem admodum Mtas Sua civitatem illam Regia benignitate semper prosequuta est, ita eandem deinceps gratia sua amplecti bene inclinata est.

[k. 475v] Tandem^{ik} et de districtu Paucensis multam recensuistis^{il} exponens, quomodo quidem ipsam Mtem Regiae sollicitassent pro consensu et promissione Regiis eundem districtum de manibus civitatem, que hactenus illum in tenuta habuit redimendi petens, vos vel potuiss civitatem illam vestram, ut que de eodem districtu bene merita esset etc. conservari, utque Mtas Regia redimendi illius facultatem alicui promittere nollet, neque sola eciam eximere velit. Ita revera est, quod quidam apud Mtem Suam Regiam precibus et instantia magnis egerunt et sollicitarunt memorati districtus exemptionem sibi concedi conditiones^{im} bonas et Mti Sue utiles offerens. Verum Mtas Regia civitatem illius intuitu generoso, hoc admittere voluit nec in futurum ulli admittet quantumvis bonas condiciones quispiam obtulerit, sed civitati eundem favebit et promittet. Donec Mtas Sua sola pro sua mensa illum exemerit.

Memistisⁱⁿ [?] deinde de trecentis marcis, que olim ad quendam civem Gutstattensis¹⁸ fidei sue prevaricatorem, et ad hostes^{io} descinentem

^{ie} Dalej skr. *sua*.

^{if} Obok skr. *deliberatione*.

^{ig} Wyraz poprawiony.

^{ih} Wyraz poprawiony.

ⁱⁱ Wyraz poprawiony.

^{ij} Obok skr. *iuxta*.

^{ik} Na górnym marginesie pośrodku strony dopisano: *Putczko*.

^{il} Wyraz poprawiony.

^{im} Na końcu wyraz skr. *que*.

ⁱⁿ Wyżej, pośrodku strony dopisano: *Marce tercentum*.

^{io} Obok skr. *ol*.

spectarunt, et in civitate Gedanensi tempore belli apud quendam civem in debitis extabant, vosque illam pecunia ^{31ip}-tamquam hostium^{-ip} iure belli, ut tum passim [k. 476] in utraque ditione fiebat confiscant non in civitatem, sed coemptum [?] ^{iq}-Regium et^{-iq} terrarum illarum usum, nempe demolitionem arcem Hollandt¹⁹ Regia Mte sic volente et iubente impendisse retulistis et tamen a dominio Warmiensis cuius ipse transfuga olim subditus fuerat. Vos supra memorata^{ir} pecunia impeti querimoniae memor est Mtas Regia, quod et dominus episcopus Warmiensis²⁰ alias de eadem pecunia ex vobis repetenda (non meminit tamen quo iure) cum Sua Mte egit. Quia autem vos illam in ditem arcis demolitionem Regia iussa exequens una cum alio non medioni sumptu vestro, eidem rei communi impendisse dicitis. Et ob id a dictis domini episcopi Warmiensis impetitione liberari petitis Mtas Regia nunc absente dominio Warmiensis aliquid ea in re facere nequit, sed eam causam suspendens advocat^{is}, ad se, usque in aliquod tempus futurum, quo et sua dominationes reverendissima et aliquot alii consiliarii Prussiae apud Mtem Suam Regiam constituti erunt. Ubi tandem Mtas Sua sola eandem causam discutere vult et teminare [?].

Sollicitastis^{it} insupra^{iu} Regie Mtem constantiam quantum ad quosdam seditiosos e civitate illa Gedanensis ob demerita eorum pulsos, quot^{iv} Regia severitate proscripti essent [k. 476v] tamen magnorum virorum intercessionem sibi concilians Mtem Regiam ad regressum in civitatem illam ipsis promittendum frequentius pulsarent. Petens, ut Mtas Regia ab his que hac in re Gedani cum suis dignissimis consiliariis constituerit, declinare nollet. Ne sorte, ubi homines illi in civitatem redirent vulnera quorundam civium nondum forte ex integro sanata recrudescerent rursus et novum aliquod malum excitaretur. Hoc quidem ita, ut recensuistis esse Mtas Sua Regia non inficiatur frequentius enim ipsi banniti cum per se tum per intercessionem quorundam magnatum et divum, hoc ipsum videlicet, ut^{iw} in civitatem Gedanensis ad res suas ibidem disponendas, tocies quociens descendere possent promitti magna instantia rogarunt, Vestram Mtas Sua Regia hoc ipsum, quod magistratus futurum formidans se a^{ix} priori proscriptionem facte instituto flecti passa non est nec pacietur, sed

^{ip-ip} Wyrazy dopisane niżej, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{iq-iq} Wyrazy dopisane na marginesie.

^{ir} Wyraz poprawiony.

^{is} Litera d nadpisana.

^{it} Wyżej, pośrodku strony dopisano: *De proscriptes*.

^{iu} Wyraz powtórzony.

^{iv} Wyżej nadpisane i zamazane: *hec*.

^{iw} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ix} Dalej skr. *flecti*.

in Regia constantia perseverabit, de hoc non dubitetis, sed nec Dominationi Vestri dubitent.

Adiecistis etiam hunc articulo de quodam Georgio Klope proscripto, nunc cive Marienburgensi, qui sibi de ingressu in civitatem Gedanensem Regiis litteris provisum esse adserit. De hoc certe Mti Sue Regiae nihil constat saltem non meminit eidem Georgio aliquas tales litteras datas esse. In eventum tamen, quo date essentiam Mtas Regia illas retractare non dedignabitur.

[k. 477] Preterea quod spectat ad iuramentum consulare ibidem per novos consules in locum demortuorum sufficiendos prestandum, ubi petiistis nomine magistratus, ut liceret illi hoc ipsum iuramentum a novis consulibus deinceps sumere etc. Bona tenet memoria Mtas Regia, hoc Gedani cum^{iy} consiliariis suis tam suis, quam terrarum Prussiae ex bona deliberatione propter multos etiam respectus et causas sic ordinatum et statutum esse. Ut deinceps tale iuramentum alicui nunctio et consiliario terrarum Prussiae ad hoc mittendo et Mtem Regiam vices gesturo per ipsos novos consules prestari deberet Attum Mtas Sua Regia nullum hactenus nunctium seu commissarium suum ad talem. Actum in civitatem Gedanensem misit, cum itaque nunc^{iz}, vos asseratis hoc minus quadrare rationes et causas quasdam afferens^{ja-} non mutat quidem Mtas Sua constitutionem suam de recipiendo et ipso iuramento Gedani a seu factam in praesens tamen facultate hac sibi reservata mittere nunctium suum in Gedanum ad suscipiendum hoc ipsum iuramentum cum facere id Mti Sue videbitur et bono statui civitatis sui Gedanensi expedire^{jb} Mtas Sua censuerit^{ja}. Annuit et promittit Mtas Suae Regiae, ut iuramentum hoc consulare^{jc} ipso magistratus iuxta veterem morem interim accipiat^{jd}.

Deinceps^{je} recesuistis Dominationis Vestris non parvas difficultates cum domino Joanne^{jf} Balinszki²¹ contingere, in hoc quod ille in praeci-pianda istic a vobis cysse pecunia siter et nova pensione soleat, magistratum, ad unum aliquot pecunie genus potissimum Polonicae ortare etc. Mtas Regia hoc illi non commisit dignabiturque eundem hac in re ita^{ig}

^{iy} Wyraz poprawiony.

^{iz} Obok niewielki kleks.

^{ja-ja} Wyrazy dopisane, na marginesie i pod bieżącym akapitem, inną ręką, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{jb} Obok skr. *et*.

^{jc} Wyraz poprawiony.

^{jd} Dalej skr. *donec Mtas Regia nunctium suam ubi illi sic visum fuerit miserit*.

^{je} Wyżej, pośrodku strony, dopisano: *Difficultas cum domino Joanne Balinszki*.

^{jf} Obok skr. *B*.

^{ig} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

informare [k. 477v] et dirigere, qualis in terris illis^{jh} cuditur in usuque et receptione communi observatur^{ji}-et que prohibetur atquem abrogata non est^{jj} silentur et aurum.

Quod de falsa moneta, que^{jj} ad imitationem novorum Grossorum Cracouiensis^{jk} et Thoronensis fabricata passim notatur petiistis, ut Mtas Regia bonum ac vigilem retractum supra ea tam pernitiōsa re habendum demandare dignaretur curabit Mtas Sua id fieri ipsi eciam Dominationi Vestri pari modo in terris Prussiae in eandem licentiam, si qua forte illic nominari perscrutarique possit intendant. Et in eventum, quo aliquod istius rei ibidem considerarent. Vult Mtas Sua, ut id ad eandem quanto-cius praeferre non negligerent.

Collationem^{jl} ecclesie beate Virginis^{jm} civitatem Gedanensem Mtas Regia adhuc modicum suspendit, eo quod illam reverendo domino Joanni Dantisco^{jn}, qui tum alias diu tum in curia [k. 478] Mtis imperialis ad 8 iam fere annos servivit^{jo} in relevamen servitiorum suorum alias contulit, quando autem is redierit aget Mtas Sua cum illo, ut eandem ecclesiam relinquere et resignare velit. Quo facto Mtas dite ecclesie et civitati illi de bono, docto prudenti et reliquioso pastore, qui et istic in loco residebit providere dignabitur.

Questi^{jp} insuper estis de multa predonum licentia, qui passim per strata publica in terris Prussiae et limitibus eiusdem pro libidine sua grassantur multa latrocinia exercens damna quoque ac cedes, ipsis mercatoribus et aliis inferens curabit Mtas Sua ipsis tenutariis et capitaneis artium severius precipere, ut sollicitam et severam de hoc peste tollenda gerant, prospiciantque et prohibeant, ne talia deinceps patrentur.

[k. 478v] Quod^{jo} attinet ad rem monetariam de cuius difficultate et gravamine in fine legationem vestre memistem miratur Mtas Regiae, quod res illa tanto tempore per totque consultationes et tractatus practicata et Dominationis Vestris etiam praesentibus digesta et conclusa difficilis sit. In hoc autem vos Gedanensis forte sine culpa non estis. Omnes enim imo et ipse Dux Prussiae de vobis queruntur, quod decretis publicis tamen in aliis tum in hoc monetario negotio editis contra venitis et omnia^{jp}

^{jh} Obok skr. *in*.

^{ji-ji} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu źródła w miejscu skr. *Qualis denique et civibus vestros et alias ex proventibus civitates collegitur*.

^{jj} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{jk} Obok na marginesie dopisano: *false Munze*.

^{jl} Obok na marginesie dopisano: *Pfarre kirche*.

^{jm} Obok nawias zamykający, jednak brak nawiasu otwierającego.

^{jn} Obok na marginesie dopisano: *Raube*.

^{jo} Obok na marginesie dopisano: *Muntze*.

^{jp} Obok skr. *vr*.

pessundatis pro votoque vestro disponitis in damnum omnium aliorum et maxime subditorum Illustris Domini Ducis, uti Sua Illustrissima queritur maxime. Quod ipse Dominus Dux gravi fert animo et Mtem Suam frequenter sollicitat, ut vos ab eo instituto vestro cohibeat. Quum itaque multum ab equitate et ratione recedere palam est. Quod ea que a multum statuuntur et concluduntur. A vobis solis in publicum damnum irritari et rescindi debeant. Vult^{iq} et mandat Mtas Sua Regia, ut decretum publicum pareatum et vos^{jr} aliis in hac re monetaria conformetur^{js}.

[k. 479] Quod^{it} autem attinet commutationem illam, de qua alias obiter causas et rationes eiusdem obiter recensione, apud memistis^{ju} quatenus Sua Mtas ob coemptionem salutem et rem publicam illius civitatem iurandam in ea commutationem admittende negotio facilem populere [?] dignaretur. Que omnia ad eius Mtem retuli Mtas Regia licet bono statui et comodis civitatis illius sue bene faveat tamen quia earum villarum et presertim Sue Regie qualitatem a circumstantiam prout hec reverendissimi domini Wladislaviensis animi quantum ad istam commutationem in eundem non novit. Ideo ad id rei nunc determinate et resolutive respondere non potest vos^{jv} cum reverendissimo domino episcopo agatis, illiusque mentem et intentionem scilicet et positionem seu circumstantiam illius ville ire [?] inquiratis et exploretis et deinde ad Mtem Suam^{jw} confugiatem omnibus bene lustratem supra quibus tandem Regia Mtas de omnibus satis edocta^{jx jy} id faciet, quod faciendum illi tunc videbitur^{jy}.

[50] [k. 480] Sacra^{jz} Mtas Regia ad ea, que nunc iterum nomine Minorum Vestrorum coram recensuistem, ita vobis recidet.

Imprimis ubi exposuistis de mandato severiori, ad vos in negotia cysse vel potius pecunie inde sublevande datum^{ka} daclarans Mti Sue eiusdem cysse et pecunie in eadem contente rationem et vestram diligentiam circa eandem habetam. Res autem ita se habet, quod Mtas Regia a domino Joanne Balinszki edocta est illum nuntios suos pro cyssa anni praeteriti

^{iq} Obok skr. *igitur*.

^{jr} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim. Obok i dalej skr.: *decretum publicum*.

^{js} Dalej 1/3 strony niezapisana.

^{jt} K. 479 jest mniejszych rozmiarów w stosunku do pozostałych kart tego recesu. Na górnym marginesie pośrodku strony dopisano: *De commutatione*.

^{ju} Obok skr. *retuli Mti Regiae ea omnia petens*.

^{jv} Obok skr. *aut*.

^{jw} Obok skr. *de omnibus re*.

^{jx} Obok skr. *grossum se dominum prestabit*.

^{jy-jy} Wyrazy dopisane inną ręką.

^{jz} Na górnym marginesie dopisano: *2 in responsum Regis 23 Februar [23 II 1531] datum*.

^{ka} Wyraz poprawiony.

levonda Gedanum aliquocies missise, qui licet magistratum ad hoc paratum offenderint intelligentes tamen ex eodem magnam varie externe monete et auri colluviam in eam cyssam receptam esse. Nec id sine magno dampno Mtem Sue fore. Unde idem dominum Joanne Balinszki hoc negotium ad Mtem Regia reiecit^{kb} scilicet ac nummorum tam aureorum, quam monetarum genera descripta Mti Regiae transmisit. Quo viso mirata est vehementer Mtas Sua cur aut unde tam vilis et externa, et in parte dudum prohibita moneta in cysam illam admissa receptaque sit. Nec equo satis tulit animo, quod in istis exiguis Mtem Sue proventibus vilior moneta in Mtem Regiam damnum subtrudatur ideoque mandavit Mtas Regia severius, atque eciamnum mandat, ut ditam czyssam, ita et in ea pecunia Mti Sue Regiae mineretis, ut damnum nullum inde habeat^{kc}.

Vult preterea Mtas Regiae, ut in solutione nove pensionem [k. 480v] bonam et receptibilem pecuniaem et maxime talem, que Mti Sue hic in Regno usui esse polerit reddatis.

Quod autem de domino episcopo Coyauienti et mandatum ad preces et in rem Paratum [?] Sue Reveredissime ad vos emanat, de quibus querimini attinet Mtas Regia eius rei et querimonie bene meminit. Nec potest Mtas Sua probare, quod iste differentie et defectus supra episcopalibus (de quibus dominus episcopus dudum ac sepius questus est) non dum digeste et in suum debitum modum atque constantiam deducte sint. Meminit enim Mtas Sua iamdudum inter eundem dominum episcopum et incolas terre Pomeraniae sedem eum contractum, quem hic exhibuistis ^{kd}-sententiam se^{kd} tulisse iuxta, quam sese gerere. Et domino episcopo sua episcopalialia solvere deberet ^{ke}-reservata tamen possessione prescripta domino episcopo, quo ad quotam percipiendi eadem episcopalialia^{ke}. Quare autem hoc hactenus factum non sit Mtas Sua ignorat. Quia autem dominus episcopus de vobis Gedanensi aut vestris subditum plurime queritur visum est Mti Sue vos tali mandato requirere monetque vos iterum, ut cum dicto^{kf} domino episcopo transigatis, atque ita rem et differentiam hanc constitutam, ut dominus episcopus de vobis nullam querendi habeat occasionem.

G. Holthuder

J. Helwich^{kg}

^{kb} Obok skr. *et bene in hoc fecit*.

^{kc} Wyraz poprawiony.

^{kd-kd} Wyrazy dopisane na marginesie inną ręką, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znaczeniem.

^{ke-ke} Wyrazy dopisane na marginesie inną ręką, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{kf} Wyraz poprawiony.

^{kg} Karty 481–484 niezapisane. Na k. 484v znajduje się: *Index recessus*.

[51] [k. 485]

Publica

Commutatio^{kh} ville episcopalis Gymnitz²⁴ in insula minori site cum aliqua alia regia ville, que Domino Episcopo Wladislaviesi eiusque curie Subkouien²⁵ propter augurias vulgo scharwergk dictem curie prestandem oportune et in propinquo sita esset sollicitatur, ipsi enim Gedanensem eam commutationem quantumvis^{ki} civitati illi pro eius presenti conditionum [s] difficilem velint nolint querere et subire coguntur, modo insulam^{kj} minorem^{kk} ad ultimum interitum indies tendentem, salvam esse, aggeremque publicum pro comuni insulanorum salute, conservari velint. A^{kl} cuius quidem aggeris valde necessaria reparationem, ipsi Gymlicense contra vetustum morem prescriptumque debitum ac rationis suasum sese subtrahunt. Nec forte isti debito et reparationi nullo modo^{km} negligende satisfacere possunt propter multos labores subsidiarios alias scharwergk, quos dicte curie^{kn} episcopali prestare coguntur, aggeris predicti instauratione interim neglecta.

Civitas^{ko} Gedanensi de republice cum regni tum Terrarum Prussiae non immerita sese in tenuta Paucensi (que civitati illi multis iustis et dignis respectibus atque causis alias expositis olim a Serenisimis Poloniae Regibus ad tenendum data, hactenusque [s] premissa est) deinceps conservari, atque eius rei magis ac certius, propter futuros quosvis eventus firmande literis regiis, super XX annis de Regia benignitate sibi providere maximo studio humillime petit, quo minus ullius^{kp} exemptio ditem civitati formidanda esset.

[k. 485v] Item^{kq} super defectibus inter Reverendisimum Episcopum Wladislaviensem eiusque subditos ex una et civitatem Gedanensem ab altera patribus ortis Regia petitur commissio imprimis occasione antiqui debiti, quod ipsos Gymlicense subditos episcopales eque ac alios insule minoris incolas ad reformationem publici aggeris (cuius ab aquis protectione pariter cum aliis gaudent) adstringit. Deinde super aqueductus et fossata purgandam^{kr} et in suo necessario non minus, quem debito statu

^{kh} Obok na marginesie dopisano: 1 *Gymnitz*.

^{ki} Dalej skr. *vis*.

^{kj} Wyraz poprawiony.

^{kk} Dalej skr. *sed*.

^{kl} Litera poprawiona.

^{km} Wyraz poprawiony.

^{kn} Obok na marginesie dopisano: *Primata petitur expeditio*.

^{ko} Obok na marginesie dopisano: 2.

^{kp} Wyraz rozmazany.

^{kq} Obok na marginesie dopisano: 3.

^{kr} Wyraz poprawiony.

^{ks} Wyraz poprawiony.

conservandum^{ks}, ad quos labores^{kt} scilicet quedam alie ville episcopales iuxta antique registri anno M CCCC^{mo} septimo [1407] authentice editi et istis diebus a Sacra Mte Regia approbati et confirmati dispositionem tenetur.

Postremo eciam super differentiis limitum in Monte Episcopali²⁶, Stoltzenbergk²⁷ dictorum orth, que omnia per dominos comissarios infra descriptos exactius lustranda atque oculis p---^{ku} subiicienda^{kv} et^{kw} deinde, quod equitas et vetustum debitum suaserit decernenda sunt^{kx}.

Dominus Georgius de Baysen, Marienburgensi	}	palatinis comissaris petuntur
Dominus Georgius Konopatzki ²⁸ Pomeraniensi		
Ludouicus de Mortangen		
et Achacius Czema ²⁹		

Hec autem commissio tam magistratus Gedanensi, quem civium Derschouien³⁰ nomine, saltem quo ad aqueductus^{ky} predictos^{kz} vel eciam alia coram coniunctim vel divisim alleganda^{kz} petitur hoc eciam in eodem commissionem adiecta et per expressum cauto, ut ipsi domini commissarii omnes et singulos ad premissa quomlibet interesse habentes, scorsum vero tam maioris quem Visschouien³¹ insule juratos, qui cares reris usum atque [k. 486] peritiam habent et informationem ipsis commissariis prestare possunt ad se tempore^{la} oportuno vocare possint^{lb}. Quos et mandato regio in talibus dari solito citari ipsi domini Gedanensi petunt. Ut hoc pacto domini commissarii de singulis bene et ex radice edocti^{lc} tanto rectius ad decretum ferendum procedere et Rei Publicae (cuius salus ex premisses non modica in parte pendet), tanto effecatus consulere valeant^{ld}.

^{kt} Wyraz dopisany na marginesie, wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{ku} W tym miejscu rękopis jest bardzo mocno zszyty, wskutek tego nie można było odczytać zawartości znajdującej się pomiędzy stronami.

^{kv} Wyraz poprawiony, dopisany w miejscu widocznego razurowania, obok skr. *essent*.

^{kw} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{kx} Wyraz poprawiany, dopisany w miejscu widocznego razurowania. Widoczne są pierwsze litery poprzedniego wyrazu: *ess---*.

^{ky} Obok skr. *predict*.

^{kz-kz} Wyrazy dopisane na marginesie wstawiono do tekstu źródła zgodnie ze znakiem pisarskim.

^{la} W środku wyrazu kleks.

^{lb} Obok skr. *Atque ita domini commissarii de rei positione et qualitate*. Pod słowem *ita* dopisano skr. *solito*.

^{lc} Wyraz poprawiony.

^{ld} Dalej 2/3 strony niezapisane, k. 486v niezapisana.

[k. 487] Tertio superius posito condeprendens

Gregorius Krewdener, qui supra homicida obtento a Mte Regie pro suo arbitrio salvaconducto in civitatem Gedanensem cervice clata in magistratus pertisque lese [?] contemptum inque ipsius interempti amicorum magnam offensam. Cleri denique coempti scandalu atque odium nullo nec salutato, nec requisito aut de accepta securitate (quod utique oportuisset) certiore facto sese recepit. Que res quantum civium murmur de impunitate homicide ac cleri audendi licentio clamitatum, excitaverit universa illa civitas testis est quapropter magistratus ordinationem huiusmodi tam insignis erroris tollendi^{le} periculique orcendi causa factum. Ut unus officialis Coraneus^{lf} ipsum Gregorium vocaret causasque tam inconulti ac frivoli ausus ex eodem scrutaretur. Veris ille, ut alias consuevit ita nunc quoque temeritati contemptum addendum reiecta superbe eiusdem Domini Officialis utique Reverendissimi Domini Episcopi Vladislaviensis vices ibidem agentis citationem non comparuit, sed capiti suo indulgens sui^{lg} potius animi protervitati, quam oportunis sententiis^{lh} se accomodare malvit. Unde magistratus attenta hominis et casus qualitate in maiorem plane^{li} errorem et incomoda tendente justis rationibus motus considerant, quod idem Gregorius nonmodo nullius salviconductus obtenti meminerit, sed et leso publico civitatis iure in civitatem (quod illi pro sua et patrati facinoris exigentia presertim parte et iuditio non conciliatis minime licuit) venire ausus fuerit, ipsum Gregorium studio meriti cause ex eo discendi accersiri curavit. Qui coram veniens habitis ultro citroque plurimis verbis non continue, sed post aliquanti temporis fluxum tandem se ad Regie Mtis litteras securitatis referebat. Que licet serius producte debito tamen honore et reverentia [k. 487v] excepte sunt ipsique Gregorio, pro rei qualitate impiusque inconsulto instituto rumsum est a magistratum juris esse, partem lesam similiter et presidentes loci talibus litteris ante omnia requiri oportere, quibus debito modo intimatis deinum iure et securitate suis, congrue et decenter uti ect. Ea que salviconductus natura et^{lj} mos undique servatus requirit et suadet^{lk}, quia vero ipse illud, quo gaudere debebat, forte de industria, quo^{ll} certius^{lm} laqueum^{ln} magistratui tenderet,

^{le} Dalej skr. *purt.*

^{lf} Wyraz poprawiony.

^{lg} Wyraz poprawiony.

^{lh} Wyraz poprawiony.

^{li} Wyraz nadpisany.

^{lj} Wyraz nadpisany, wstawiono do tekstu zgodnie ze znakiem pisarza.

^{lk} Wyraz poprawiony.

^{ll} Wyraz poprawiony.

^{lm} Wyraz dopisany na marginesie.

^{ln} Wyraz napisany na wytartym słowie.

suppressit, nec quibus debuisset in tempore intimavit, minime obscurum esse, illum suum ius neglexisse et eiusdem protectionem suapte culpa amisisse.

Quum autem Regia Mtis littere sero ostense, disponant ipsum Gregorium quibusvis de se querentibus in iure et iudicio suo ad^{lo} iudicialiter reuendendam teneri. Proinde ipse Dominus Officialis predictus tunc coram existens fideiussoriam cautionem de sistendo iuri, ab eo exegit, quam quum ille prestare vel nollet vel non potuisset eam saltem, quam verbo et stipulata manu, citra gravamen prestare potuit et debuit, idem Dominus Officialis ab illo accepit atque ita contemplationem regiarum litterarum leniori, quo fieri potuit modo (licet erroris conditio inconsultaque et iners hominis temeritas aliud forte exegisset) dimissus est sine omni offensa. Veris ille de tanta mansuetudine illiominosa [?] ingratus a solita sua presumptione et parvis sanis consiliis sibi minime temperant securitati sue insolenter nimis innitens multa passim ore non minus laxo quam spiritu [?] elato et quasi hostili (quod hominem securitate provisum nequaquam decet) iactantem [?] palam clamat dicens inter alia. Sese ecclesiam et plebaniam Prawstensis non nisi cum vita deserturum. Hec vero et siliam [k. 488] insignem ac merito eiciendam animi rigiditatem spirantia et ab homine spirituli valde dissona, quid boni aut quid adversi tam apud clerum quam plebeios hoc potissimum malo et periculoso seculo, quo etiam boni sacerdotes plebis gratiam vix obtinere possunt adferant Sacre Mtis Regie iudicium esto.

Quapropter Sacra Mtis Regie iterum atque iterum instantanter instantie [?] et instantissimè nomine spectabilis magistratus Gedanensis^{lp} petitur efflagitatur et exoratur, ut dictum salvum conductum, quo ille male usus est nec spes est melioris usus revocare eiusque nepharii hominis^{lq} licentiam, quam (uti apparet) per memoratum salvum conductum, sibi parare conatus est, cohibere ac suorum paci clementissime consulere dignetur ipsumque Gregorium, ut membrum [s] reprobum et ob innatam malitiam patratique sceleris crudelitatem a corpore clericali consortii longius autem a sacerdotali dignitate rescitum et amotum, explodat prout et Reverendissimus Dominus Episcopus Wladislaviensis eundem amplius in diocesi suo nullo modo ferre certo statuit, hoc enim uno modo Sacra Mtis Regis subditos suos fideles Gedanensis primum ab importuno homine absolvere deinde et cleri honestati pro tempore [?] relationem

^{lo} Wyraz nadpisany, wstawiony do tekstu zgodnie ze znakiem pisarza.

^{lp} Wyraz opisany na marginesie, wstawiony do tekstu zgodnie ze znakiem pisarza.

^{lq} Brzeg karty uszkodzony.

^{lr}-postremo etiam ipsius^{ls} ingratus in ripa tronatus cuius vigore simul et Reverendissimi Domini Episcopi Wladislaviensis sententia disponente iamiam [?] alius ad ditam ecclesiam et presentatus et investitus est^{-lr} plurimum consulet et similia vel maiora homicidii pericula per eundem in rusticos vel e diverso^{lt} (prioris scilicet vulneris cruditate et offenso nondum sanata) per rusticos in eundem, quod summe cavendum est ipseque Magistratus potissimam vitare nititur generose non minus quam prudenter prospiciet. Quod et ipsi suma devotionum ob sequiisque perpetuis erga eandem Mtem Regiam deditissime promereri omnibus viribus studebunt^{lu}.

REFERENCES (BIBLIOGRAFIA)

Printed Sources (Źródła drukowane)

- Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 1–8, wyd. K. Górski, M. Biskup, I. Janosz-Biskupowa, Toruń–Warszawa 1955–1993.
- Lengnich G., *Geschichte der Preussischen Lande Königlich Polnischen Antheils, seit dem Jahr 1526 bis den Todt Königes Sigismundi I. Alles aus geschriebenen Nachrichten zusammengetragen und mit gehörigen Urkunden versehen*, Danzig 1722, [Bd. 1].
- Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 1, (1526 – połowa 1528), wyd. M. Biskup, B. Dybaś, J. Tandecki, Toruń 2001.
- Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 2, (lipiec 1528 – październik 1530), wyd. M. Biskup, B. Dybaś, J. Tandecki, Toruń 2005.
- Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 3, (listopad 1530 – październik 1535), wyd. M. Biskup et al., Toruń 2010.
- Protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich*, t. 4, (maj 1536 – wrzesień 1542), wyd. K. Kopiński, J. Tandecki, L. Lewandowska, Toruń 2017.

Studies (Opracowania)

- Achremczyk S., Marchwiński R., Przeracki J., *Poczet biskupów warmińskich*, Olsztyn 1994.
- Czaplewski P., *Bażyński (Baisen) Jerzy (1469–1546)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków 1935.
- Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928.
- Glemma T., *Ferber Maurycy († 1537), biskup warmiński*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 6, red. W. Konopczyński, Kraków 1948.
- Małłek J., *Dwie części Prus. Studia z dziejów Prus Książęcych i Prus Królewskich w XVI i XVII w.*, Olsztyn 1987.
- Nitecki P., *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000.
- Odyniec W., *Starostwo puckie 1546–1678*, Gdańsk 1961.

^{lr-lr} Wyrazy dopisane na marginesie, wstawiono do tekstu zgodnie ze znakiem pisarza.

^{ls} Wyraz poprawiony.

^{lt} Dalej skr. *per rusticos in eundem*.

^{lu} Wyraz poprawiony, k. 488v niezapisana.

- Oracki T., *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 1, A–K, Olsztyn 1984.
- Pociecha W., *Dantyszek (von Höfen, Flachsbinder) Jan (1485–1548)*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 4, red. W. Konopczyński, Kraków 1938.
- Pociecha W., *Drzewicki Maciej*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 5, red. W. Konopczyński, Kraków 1939–1946.
- Prokop K.R., Niewiarowski S., *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999.
- Samsonowicz H., *Rola Gdańska w życiu stanowym Prus Królewskich i w życiu politycznym Rzeczypospolitej*, w: *Historia Gdańska*, t. 2, 1454–1655, red. E. Cieślak, Gdańsk 1982.
- Swieżawski A., *Jan (Janusz) z Książąt Litewskich (1499–1538), biskup wileński, później poznański*, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962.
- Szymaniak W., *Organizacja dyplomacji Prus Książęcych na dworze Zygmunta Starego 1525–1548*, Bydgoszcz 1992.
- Urzędnicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990.
- Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski et al., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992.

NOTA O AUTORACH

Krzysztof Kopiński – prof. dr hab., w latach 1998–2007 był zatrudniony w Archiwum Państwowym w Toruniu, od 2007 r. jest pracownikiem Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, gdzie od 2015 r. pełni funkcję zastępcy dyrektora. Od 2018 r. jest sekretarzem generalnym Towarzystwa Naukowego w Toruniu – najstarszego polskiego towarzystwa naukowego na Pomorzu. W ramach swej działalności naukowej wydawał źródła do dziejów średniowiecznego Torunia i Gdańska oraz protokoły Sejmiku Generalnego Prus Królewskich z pierwszej połowy XVI w., publikował prace na temat patrycjatu miasta Torunia, a także jest współautorem podręcznika edytorstwa źródeł historycznych.

Liliana Lewandowska – doktor nauk humanistycznych, filolog germański, teolog i bibliotekoznawca; zatrudniona w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu na stanowisku starszego kustosa dyplomowanego, pełni funkcję sekretarza naukowego; tłumacz języka niemieckiego w zakresie tłumaczeń pisemnych tekstów dawnych (od średniowiecza do nowożytności) i współczesnych naukowych; stypendystka Niemieckiego Instytutu Historycznego PAN w Warszawie i Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie, Deutscher Akademischer Austauschdienst, fundacji Dr. Günther Findel-Stiftung, Deutsch-Polnische Wissenschaftsstiftung i Stiftung Preußischer Kulturbesitz; autorka publikacji poświęconych dziejom Kościoła ewangelickiego w Gdańsku, w tym historii pietyzmu gdańskiego.

Janusz Tandecki – historyk i archiwista, emerytowany profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Zajmuje się głównie edytorstwem źródeł historycznych, dziejami państwa krzyżackiego w Prusach, historią miast i archiwistyką.

ABOUT THE AUTHORS

Krzysztof Kopiński – full professor at Nicolaus Copernicus University in Toruń; in the years 1998–2007 he was employed at the State Archives in Toruń; since 2007 he has been working at the Institute of History and Archival Studies of Nicolaus Copernicus University, where he has been deputy director since 2015. He has been the secretary

general of the Scientific Society in Toruń – the oldest Polish scientific society in Pomerania – since 2018. Within the scope of his academic work, he has published sources on the history of medieval Toruń and Gdańsk, along with reports of the General Assembly of Royal Prussia from the first half of the 16th century; he also published works on the patriciate of the city of Toruń, and coauthored a textbook on editing historical sources.

Liliana Lewandowska – PhD in Humanities, German philologist, theologian, and librarian; employed at the University Library in Toruń as a senior certified curator, serving as a scientific secretary; translates German language for written translations of ancient texts (from the Middle Ages to modern times) and contemporary scientific works; a grantee of the German Historical Institute of the Polish Academy of Sciences in Warsaw and the Center for Historical Research of the Polish Academy of Sciences in Berlin, Deutscher Akademischer Austauschdienst, Dr. Günther Findel Foundation, German-Polish Science Foundation, and the Foundation of Prussian Cultural Heritage; author of publications dedicated to the history of the evangelical Church in Gdańsk, including the history of Gdańsk Pietism.

Janusz Tandecki – historian and archivist, professor emeritus at the Nicolaus Copernicus University in Toruń. Main interest areas: editing of historical sources, the history of the Teutonic state in Prussia, history of cities and archives.

PRZYPISY KOŃCOWE

¹ Krzysztof Szydłowiecki, marszałek dworu królewicza Zygmunta, podstoli krakowski (1497–1507), podskarbi nadworny (1507–1510), podkomorzy krakowski (1507–1509), kasztelan sandomierski (1509), podkanclerzy (1511–1515), kanclerz (1515–1532), wojewoda krakowski (1515–1527), starosta krakowski (1527–1532), starosta sieradzki, nowokorczyński, gostyniński, sochaczewski, łukowski (*Urzednicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Chłapowski et al., red. A. Gąsiorowski, Kórnik 1992, s. 207).

² Starostwo puckie tutaj dosłownie: Okręg pucki.

³ Piotr Tomicki, biskup przemyski (od 1514 r.), poznański (od 1520 r.) i krakowski (od 1524 r.), podkanclerzy koronny (od 1515 r.), (P. Nitecki, *Biskupi Kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, szpal. 451–452; K.R. Prokop, S. Niewiarowski, *Poczet biskupów krakowskich*, Kraków 1999, s. 118–122).

⁴ Luborzycza, wieś.

⁵ Puck, m.

⁶ A. Swieżawski, Jan (Janusz) z Książąt Litewskich (1499–1538), biskup wileński, później poznański, w: *Polski słownik biograficzny* [dalej: PSB], t. 10, red. K. Lepszy, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, s. 439–441.

⁷ Pruszcz, obecnie m. Pruszcz Gdański, w XVI w. wieś należąca do Gdańska.

⁸ Maciej I Drzewicki, arcybiskup gnieźnieński (1531–1535), biskup przemyski (od 1505 r.), biskup kujawski (od 1513 r.) kanclerz wielki koronny (1511–1515), podkanclerzy koronny (od 1501 r.) (P. Nitecki, *op. cit.*, szpal. 83; W. Pociecha, *Drzewicki Maciej*, w: PSB, t. 5, red. W. Konopczyński, Kraków 1939–1946, s. 409–412).

⁹ Albrecht Hohenzollern, ostatni wielki mistrz zakonu krzyżackiego przed sekularyzacją (1511–1525), książę w Prusach (1525–1568), margrabia brandenburski.

¹⁰ Mikołaj Nipszyc, starosta buczniewski, dyplomata książęcy (J. Małłek, *Dwie części Prus. Studia z dziejów Prus Książęcych i Prus Królewskich w XVI i XVII w.*, Olsztyn 1987, s. 215;

W. Szymaniak, *Organizacja dyplomacji Prus Książęcych na dworze Zygmunta Starego 1525–1548*, Bydgoszcz 1992, s. 202 – indeks osób).

¹¹ Być może identyczny z Mikołajem Szydłowieckim, podskarbin wielkim (1515–1532), kasztelanem sandomierskim (1515), starostą oświęcimskim (1522) (*Urzednicy centralni i nadworni, op. cit.*, s. 124).

¹² Malbork, m.

¹³ Piotrków, m.

¹⁴ Wieża Kurza Noga w Krakowie.

¹⁵ Gniew, m.

¹⁶ Jerzy Bażyński, podkomorzy malborski (1503–1512), wojewoda malborski (1512–1546), starosta gniewski, dzierzgoński, międzylęski, nowski, skarszewski, sobowidzki, straszewski, sztumski, tolkmiński (*Urzednicy Prus Królewskich XV–XVIII wieku. Spisy*, oprac. K. Mikulski, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990, s. 195; P. Czaplewski, *Bażyński (Baisen) Jerzy (1469–1546)*, w: *PSB*, t. 1, red. W. Konopczyński, Kraków 1935, s. 377).

¹⁷ Ludwik Mortęski, podkomorzy chełmiński (1503–1512, kasztelan gdański (1512–1516), kasztelan elbląski (1516–1539, starosta pokrzywiński (*Urzednicy Prus Królewskich, op. cit.*, s. 222).

¹⁸ Dobre Miasto, m.

¹⁹ Pasłęk, m.

²⁰ Maurycy Feber, biskup warmiński w latach 1523–1537 (S. Achremczyk, R. Marchwiński, J. Przeracki, *Poczet biskupów warmińskich*, Olsztyn 1994, s. 91–93; T. Oracki, *Słownik biograficzny Warmii, Prus Książęcych i Ziemi Malborskiej od połowy XV do końca XVIII wieku*, t. 1, A–K, Olsztyn 1984, s. 60–61; T. Glemma, *Ferber Maurycy († 1537), biskup warmiński*, w: *PSB*, t. 6, red. W. Konopczyński, Kraków 1948, s. 419–420).

²¹ Jan Baliński, pisarz dobrzyński (1506–1531), kasztelan rypiński (1512–1518), kasztelan gdański (1519–1531), podskarbi pruski (*Urzednicy Prus Królewskich, op. cit.*, s. 194).

²² Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny – kościół farny Głównego Miasta Gdańska.

²³ Jan Dantyszek, biskup chełmiński (od 1530 r.), biskup warmiński (od 1537 r.) (*Diecezja chełmińska. Zarys historyczno-statystyczny*, Pelplin 1928, s. 38; T. Oracki, *op. cit.*, s. 42–44; W. Pociecha, *Dantyszek (von Höfen, Flachsbinden) Jan (1485–1548)*, w: *PSB*, t. 4, red. W. Konopczyński, Kraków 1938, s. 424–430).

²⁴ Giemlice, wieś biskupów kujawskich na Żuławach Gdańskich.

²⁵ Subkowy, wieś kociewska należąca do biskupów kujawskich.

²⁶ Biskupia Górka, obecnie część Gdańska.

²⁷ Nowa Górka, obecnie Chełm – dzielnica Gdańska.

²⁸ Jerzy Konopacki, podkomorzy pomorski (1513–1516), kasztelan gdański, (1516–1518), wojewoda pomorski (1518–1543), starosta świecki (*Urzednicy Prus Królewskich, op. cit.*, s. 214).

²⁹ Achacy Cema, pokomorzy pomorski (1517–1531), kasztelan gdański (1531–1546), wojewoda malborski (1546–1565), wojewoda chełmiński (1545–1546), starosta człuchowski, dzierzgoński, gniewski, starogardzki, sztumski (*Urzednicy Prus Królewskich, op. cit.*, s. 198).

³⁰ Tczew, m.

